

Auhinnatöö

392 156

> Jeppan, Elmar

Käsölev töö on lüütu: 1931 a.
esimese auhava väänlises
tunnustatud.

Autor: stud. theol. Elmar
Teppan.

IND. Teppan
Tarku ülikooli Sekretär

KARL FARTH
S. S. D.

OPETUS PYHÄST KIRJAST.

K. A.

79/3

Siuna I.N.D.

Siunijulistus aseuus ..... 1.
Pyhä kirja opetusl. KARL BARTH'I .....
joon ÖPETYS PYHAST KIRJAST. ..... 4.
Karl Barth'i opetus Pyhästä kirjast. .... 39.
Kirjallisuus ..... 85.
Kirjallisuus 271825/2

D/392156

Sisä Sisu:

Sisäjuhataksi aseuus ..... 1.

Pyhä kirja opetuksen käsittely kujudunniin pöhi-
jooni ..... 4.

Karl Baethl'i opetus Pyhästä kirjast ..... 39.

tuhtilepomena ..... 85.

Kirjaudees

Rekhatagun nimeltä sidi onni päivät. Ist kuit
nujalt proasine oisina kidiuse pöhiuolite antitelen
uajalovee lählepunote alavot ja vltijooi? Piane uet
evostane puhtisimolite, tagemaites kujuditied aigloo
liti koiuajate yemöisist silguisot? Piane ila ot
sine uot sille kuituoliteuse puiuuehied moratige
avatauist voutuueit, vuittoisot olene kajuunni vilt
lone ja voutelone kii fiesone eluot? Voi piane pit
lucunne koiigist kuumuistruun siltalonne oteluuuonnan

... on ...
 ...
 ...

...
 ...
 ...

Jissijakatusse areuel.

...
 ...
 ...

Pyha Kirja problemi dogmaatilise käsitle ei ole
 omalt olemuselt kaugeltki ristiusu õpetustööks tuum-
 kysimusi. Ent sellisena antuna tegelikult meie päevil
 kõigile muule olulisimale konkreetseks aluseks, osutab
 sinne selgus paratamatuse eelduseks kõrvale teiste ky-
 simuste õigile lahendamisele.

Rõhutagem nimelt seda: meie päevil. Iset kuot
 mujalt praktiline otsima ristiusu põhimõtete aruteluks
 vajalikeks lähtepunkte, aluseid ja sihtjooni? Praegu neid
 arastama piiblistikustime tagamaikes kujundatud aegloo-
 listi tõerajade ükskõiksest selgusist? Praegu ikk ot-
 sima neid selle tundmatusest pärinevad mozaiki
 arvatareisid kontuurest, millistest oleme harjunud mõt-
 lema ja kõnelema kui teaduse elust? Või praegu pet-
 tumisina kõigest tunnustama sellasena otstarbekamaks

me endi inimlikest hingeseisvavusest sublimeruva fa-
taarimeaditua närvikusest selle hämara osa, millest
tähistatakse „religioosse tunde“?

Asitame kõigile äldule vastukaalaks kategoori-
lise li. Neid teid on tallatud ja on tulnud neilt ka
oleviku, tegelikum - tyhji käsi! Uul euangi: me
seisatume tyhjade sydametega olavra es ja kysime
mõistustõukusust vajatud usumateriilt viimast kysimust:
kuhu nygd? Selle kysimusega astub tänapäev rist-
uon varasalvide ette. Selle kysimuse Hab eusele kaalu-
kava iga teoloogiliselt mõtlemaõppiv teoloog. Irgeu
salakum, et sellane kysimus oma raokuspunkti asetab
ka ja nimelt teoloogiane. Wing siin õige laubustee
leiduime tagab lõgemad aastakymneid roostetamalöö-
vate kiriku võtmete me haljastumise ja ralistunud
hirkurevade puhastumise. Aga siin vast teipame,
milleme oluline tähendus on alakysimusest - kust otsi-
da?! Supäraast seisatume ankartusega autud teema
ete - et otsida ja leida, lootes kindlasti saada vastu-
se. Et siis edasi minna, tormata julgustatuna u-
sust, et võuad, milliseid svalt öeldakse, ougi reud,
milleste pumbumises me kiratleme ning asjatut valva

näeme eneste olemise mõte ja esmängi leidmisel, ongi "πνεῦμα καὶ ζωή"

Tema käsitleks ja probleemid õieti mõistamiseks on mõõdapäasmatu lyhike ekskurs ajaloos. Truseadavalt piirdume siin olulisega, kuigi oleks suuresti õpitu kohati süvendagi, ent siin, kus vaja ette võtta ühendühendid. Supärsed talitame probleemid ajaloolise kujundumise vaatlusel põhimõtte kohaselt, et ei ole niivõrd tähtis kirjeldada üksikute rõõmumäärade, õpetlaste või koolide erisidukohti: teatud ajalises järguses, kuivõrd just fikseerida probleemid kui sellase sünni, kasvumise ja sisustumise piirjooni. Alles nii minevikuga tutvumult saavutame ka Baithi: seisukohtade mõistmisel ja ühendusel vajalike tugepunkte.

2. Tiim. 3/6 - millest rääki on rääkida, arvestamult kogu teadmisega, nagu oleks siin sünnis: võlgatud vbl. Põhjal kirjale: "Sünnis põlvitri tehnikaga mõiste 'θεοπνευστος' (Vulgata tõlgit: inspiratus, millest siis terminus, 'inspiratioon' lühel kulus: 'sünnis' - sünnis lühine: [Tunata mõistust], 'inspiration') pole omas aja mänge

1 cf. Holtzmann II p. 298 Anm. 1'

miks. VT-i ei ole juba ulatunud ajal kujunenud
 sünagoga teoloogias kindlasti õpetuslikku väärtust, millest
 kirjade lähtumise järel algupärase tunnustamise me-
 tavalt ei ole olnud. Teose I - nende esigutuste kom-
 pletse määramisel. Kirjaga väidetakse, et need on
Ma Pyha kirja õpetusliku käsitelu kujundamiseks
teoloogias laetud põhjoo. ka prohvete ja kir-
 jade. Õpetusliku antiteesi laager peab olema
 võrd inspireeritud.

järelelõplise leedylovaate lähtepunktis võtame Pyha
 kirja lusi. Märkimise otstarbaid, et viimane ise koopi-
 naem on aluseid andma ta õpetuslikule käsitelule ning
 et kõne rühmitamiseks väljendused praegu vauditult käi-
 vad VT-i kohta. Välgavõttega viitavus võis tulla
 kõnne kõrgel ajal sisu suhtes kasutata locus classicus,
 L. Tiim. 316 - millest raske on uskuda, arvestamult kirja
 tekkinisega, nagu oleks süü sümpoos; viitavad vtl.
 Pyhale kirjale. ¹ Liinane põlviline täheandusiga mõiste
 „θεοπνευματος“ (Vulgata tõlgib: inspiratus, millest siis
 terminus „inspiratsioon.“ Eesti keeles „sisse antud“-substa-
 tiivina: [Finnale väinust] „simeantus.“) pole oma ajas mingi

1. cf. Holtzmann II p. 298 Ann. 1!

moodsus. VT-di yle oli juba ulkristlikul ajal kujunenud
 synagoogiteoloogias kindlaid õpetuslikke vaateid, millised
 kirjade täielikule jumaliku algupära tunnustamiseks vas-
 tavalt erisid olulist tähtsust nende eksgegetiliste karm-
 tusväliste määruste. Eriolgu mäsis see küll peamis-
 tult Moosuse käsusademe suhtes, hiljem alexandriuma
 teologia laitudes autentse ka prokreetile ja kir-
 jadele. Õpetuslikus antikus laugus peatõlke mitte ni-
 vort inspiratsioon kui auture ning sellest tõusurite
 järeluste määramisele, kuivort just inspiratsioon
 kui anti ysisarjalikule vaatlunde. Teisuse kristuse
 päevit saunus just alexandriism oma avaliku
 hellenismitõelisekusega judaistlikus teoloogias isirimal.
 allegorismis eesigus, pnydes krusa filosoofide mõtet
 mitte just judaismis - aga need nimelt tulutatavas
 teha VT-di väimistlast ja inspiratsioonimõiste siku-
 mine pagauliku ekstasikujutlusega on elavate
 „ajavaimude“ kokandumispyyete ituslus tennistases.²

Teine küsimus, millele oli teisuse kristuse seisukoht
 vtl. Pyha kirja suhtes. Selge on, et tema ajal on kir-
 jatundjate teologiseerivort pedantsust imutatud vaateid

2. cf. Cremer, art. „Inspiration“ R. E. p. 185. ka Holtzmann,
 I, p. 125-129.

ning ka raba nende isede autoritadil põlijuevast kiriprintsiibist. Su arjale li tõenda ega õigusta kaugeltki mitte ajuti vilijuvaid superradikalisme, nagu oleus Jesus Kristus eitanud või koguni kahelnud VT-di autoritadil. Sugugi mitte! Tema suust yha kuuldas, olgugi vaheti irooniline, kysimus „OÜK ŽVÉJVOŤE?“ va risuritele li nähta mitte ysi tema kodusest vtl. Pyhas kirjas vaid ka suunst aukartusit läbi põimunud tõsidust kirja kasutamisel ja selitamisil. Viimases oli ta lihtne, sujuvus ega kohutavusui jõurikas, tabav ja eluline.³ Olulisim moment Jesusi Kristus naateis vtl. Pykale kirjale iluueb ega korduvolt hoopis uue arusaamise läbi murdes: nimetame selle eumestuslooliseks. VT saab selles esmajoones ta euse puglises.⁴ Võime õigustatult pidada just seda uut, „käsku täitvat ja tehis-taret“ kirjamõistmist praamisus ning õygarannas põlijubususe vtl. Pyka kirja nõnda tähtsale kohale astumisside ristikoguduses ta algelist psale.

Väliselt aitab kõrgelus tähtsal määrel kaasa apostol Paulus, millele pagaukirjandand õelli tänu pransid võlg-

3. cf. Mc. 225; Mt 12,35 = Lc. 63; Mt. 194; 2192; Mc. 1226 ju. ka Holtzmann, I, p. 165 - idoloosustarolt Jesusi kr. suktis: „Jebundeuhirt mit Freiheit zugleich!“ - 4. näit. Lc. 24,45! Lc. 418-19 i 722. ju.

nud kindlat kaanonitist raamatut autoritadina: jätkem
 täielne õigus ristusele raamatuseundiks pilkajate!
 Algorootaruss on raamat vaid üks autoritade. Kristuse
 fusure enne autoritute Mas edasi ta otsisid järg-
 ris, apostleis, kõnevatana ning traditsioonata Neli-
 pyhi võimast väimpykangest. Apostlid olid ju-
 „Die authentischen Interpreten der vollkommenen Offenba-
 rung Gottes in Christo.“⁸ Ent usuline ürgloo ajaloolist kau-
 genees kawas tarvidus sellisema normeiva fiktsi-
 onis jäme kirjas, milline võis olla konkrutusse sõltava
 suureneva distantsi yle koguduse ja kristuse vahel. Oli
 tekkinud ja tekimas sellisid üiskaid. II saj. keskpai-
 gu kasutati Roomas ja VAsias mitja evangeliiumi
 vtl. muusturloo tärcadaks ja saanti leidsid apostliku
 päritoluga kirjed laialdest tähelepänu, seda enam, et vä-
 nasis eriti edasi kaudes apostlike otsuse tunnistami-
 si tradits.⁹ Sellised üiskad leidsid varakult tunnuosta-
 mist VI-ki kõval kaanonitadina, keegi siin yldmaassa
 siduskaha varene või hiljem pidis otsustama kirik kui
 terve. Tutub silmas pidada, et kaanoniseerimise põlijusi
 li saa otsida mitu ainnult välisest ajaloolisest tingitusest

8. Fulcher, p. 429.

9. cf. Paulus - 1. kor. 2:13! D, p. 338. - II. Fulcher, p. 461.

ega noore kiriku kaitsevajadusist siseniste ning välisestgi
 häbade suhtes - ja et kaanonideinja poleud ka kirikuko-
 ga otsus kui sellane. " Non potest ecclesia ex libris
 non canonicis canonicos facere,"^{10.} sõnastub protestantlikus
 dogmaatikas ja kõrgiti sümpeatult lisandab sellele ju-
 liche: " Unterwust, nicht nach Grundsätzen, hat die Kirche,
merkmale in dem überbrunten Zustand, in dem alle ge-
niale Produktion von sich geht, den neuen Kanon geschaf-
ten."^{11.} Lõplikult võrumb see a. 397, kaitsega kiriku-
 kogul.

Väliselt valminuna ometi õpetuslikult ei lisandu ara-
 saamise Pykast kirjast midagi tähelepanuväärsit. Kano-
 nisarvuriga nyyd ka ametlikult laisudus vtl. inspirat-
 sioonidogma UT-le, tegelikult juba eelkanoonilisel ajal
 maasena põlijustanult eusigustisi kirioosumeit,
 millele mitoodika läbistas kõiki võimalusi tähtläheli-
 sest pneumaatilidest. Teatud mõtus epuskiloorat tä-
 hendust omas kirikuse Origenus (+254). Temaile on Pyha
 kiri täiel määral fumaliku ilmentare kehastus. Selli-
 sua kujutab ta ka eusis fumala ja maasluve vake-
 lise "draama" - loomist luuastamisvii. Neoplatonist-
 likule maailma vaatele vastavalt viitab Origenus ka Pyhas

---

10. Bucan, ort. Barth'i jäule, D, p. 338. - 11. Fülcher, p. 461.

kirjas kolme osa - matemaatiline, millele eksgeetiliselt
 pidi vastama grammatiline teksti analüüs, psühholoogilised, mis
 peetis eessõnade moraalse mõtte ja värsset, mil-
 line psühholoogiliselt mõistatuna on iseloomu asendama-
 taks allikaks ning syvendaja. Täadagi, et eksgeetilis-
 lisele eeldusele omilt tulemuselt võis olla ainult väga
 mitmesuguse, sisaldav koos kõrgväärtustega ka tollit
 „piiblitõlme alkeemiat.“ Märksa enam tuleb Origenist
 hirmata inspiratsioonimõiste käsitletus, millele ta enam
 nähem publital kajal esile toob ning millele ta vabar-
 tas juudaistlikust ning pagandlikust elementidest (ekstaas-
 kujustus!)

Nii kustus olukord üldiselt Augustiinuse. Kõll ei
 saa ka temaga märksa mitagi põhiliselt uut prob-
 leemi arengus, ent uude ajaloolise situatsiooni ase-
 tatuna tekib probleemi uus variand. „Ego vero evan-
 gelio non credere, nisi me catholicae ecclesiae com-
 moveat auctoritas“ tähistab ju isjooius kirjeliku tra-
 ditsiooni võrusest isilepaistumist („Civitas Dei“). Ka
 Augustiinule on Pyha kiri lex Dei, põhilisele auto-
 ritat ning iseloomu kui ka usuteadusliku tunnetuse
 ainsallikana märksa. Selle juurus esine hirmatavam

on Pyhä kirsi kui õudsusallin, armurakend - milles in-
 mune võib kohutada rikkumatult säilava Jumala vä-
 geruse ja armuõne ilmutustega. Sellegi teemata suu-
 rusust hoolimata ilmus tugastiini õpetusloos arusa-
 misis Pyhäst kirjast segesusi ja vastolusi. Haruack
 leiab need grupumina peamiselt kahel joonel-
 esmalt kirja ja traditsiooni vahel - ning teiseks kir-
 ja ja õudsapitüübi vahel.¹² Vastolud, millest võlja-
 kus osutus tähtsaks mainida Jumalriigile katoliitsis-
 mis...

Tugastiiniga võis paama panna ning oodata mit-
 alles reformatsiooni. Kiskajal kandus probleem edas
vairuus edasi. Maarigem ehk seda, et tegelikult auto-
 ritudoisistlusis peale jäi kiriklik traditsioon oma ilu-
 usimatusiga kirikukogude otsusis: kirik kui institut-
 sioon usõigustus ilmutuskandjaks ning selle jätkajaks
 ki. Kyle Thomas Aquino püüab tugastiinile tugides
 vähemalt õpetusloolt kindlastava Pyhä kirja piirvõ-
 ge sis suhtes - mit võljatult. Ka inspiratsioon: õrgma
 lab edasi faktina; selle ligemat reallused jäävad
 olematius.

12. cf. Haruack, DG(Gr.) p. 289.

Pohimõttelidelt musi tuuli hakkab pühkuma alles
 renessanssi talleul. Kiriku absoluutses norises kaja-
 nunud traditsiooni raskust tunni vaugistatuna eraugut-
 sit vabadust aimavalt õpetlasilt ning usuühikilt. See-
 juures ei saa mainimatult mööduda trykikuanti leiuta-
 mise kaugileulatavast täheendusist just käsitledava prob-
 leemi arengus. Võiks koguni väita väkemaagi kahitluse-
 ta, et trykikuanti hilinemisega reformatsioonis koostöös-
 tunud oleks. - Esimuste julgematel kirjaautoritel prok-
 laamijatel võitlesidki kyll häiktured suurevalt jaolt
 isalge autodafede ohvisartous (kujakema nästena Hlus!)
 ent tigitult algatatud mõtled pysivad salajas edasi,
 valmistatavana suurel läbinurtele reformatsioonis.

Ei ole liialdus, kui reformatsiooni põlijasi jälgi-
des sartume viimole ning peamisile: Pühale kirjale.
 On ju ka reformatsiooni ole tähtsuses mööduandra-
 mans punktis Pyha kirja absoluutse autoritendi
konserventsim rõhutamine. trusaadav, sest usuulle rõis
 nut tema ymus kirikliku väraautoritendi tyhisteami-
 ne suurema autoritendi - Pyha kirja- läbi ja sellesama
 õpetustõus käsitlusis võis oodata nut ymus autoritendi-
 võistluse pinge vähenemisel sp. kadumisel. Mõlemal joonel

on reformatsioon oma yleande täitnud. Võis oodata
 kõige selle juures ka Pyha kirje õpetustikus arusa-
 mises otsmaid mit - mit tõeliselt on olekord selline,
 et yhusi reformatooreist ses suhtes eriliselt sõna võt-
 nud ei ole. Praeme leppima yhusis võimalusega, et
rekonstruktsiooni paljud teisi põlvkõigimusi käsitlevate teo-
 te sellisemadist viljeist, äärmärkasist, jooncalusist.
 Väljume ses suhtes lutherist, ning vaatleme, kuidas tema
 surmud problemid elustab.

Sygava usugõimusema Luther taipas olekora rea
 kergisti ning painat kõigepealt kogu problemid uude
 tasemele. Aluses sai sejuures ilmutuse mõisti, mil-
 lise Luther tunnistat yhtlasens ning täiebrus. Sellise aga
 võis olla yhusis Fesus Kristus ning sellisena võib olla
 maksu yhusis Pyha kiri, milline oma teinisesus vaid
Fesusest kristusest tunnistab. Seepärast on kogu Pyha
 kiri Femala ilmutus - ja kogu Femala ilmutus on ka
 Pyha kiri: ¹³ katolikuksuse kirikliku ilmutusmonopolil ka-
 dus iga vabandamisvõimalus. Pyha kiri aga pääses um-
 des arvatsollente autoritudina täieks manovrusile.

Sellisena on Pyha kiri Femala sõna, „des heiligen geists
 eigen, sonderliche buch, schrift und wort,“ „Totus iug-
 13. cf. Schempff, p. 15. (Schempff, p. 9)

nis von ihm selbs,"¹⁴ milles praab "einen titel und buch-
 staben grosser achten denn die gantze welt und dafur
 zittern und furchten als fur got selbs."¹⁵ Luther nii
 omuti jääb musprotestantliku illusiooni kiuste kirjatähe
ette sisema auartatus ning annab nõu kõrgile seasa-
ma teha.¹⁶ Kogu usu olekus on Lutherile usujooes
 pisne autoritativus, kirjatähe tõekspitamine, millele
 murrab aga muu autoritativ. Tuleb aga meles pidada,
 et Luther omuti ei asita kirjatähte traditsiooni asemel,
 vaid yle selle.¹⁷ Pyha kiri iseenesest on inimestele mõis-
 tusele ligipääsmatu; koguni lubamatu on tema selita-
 misel kriteeriumis võtta oma mõistuse põindest ja jum-
 dulikkust. "Fa die schrift vorset, man sol mit folgen
 der vernunft."¹⁸ Sepärast tuleb usu asjus "ausen,
 ohren und alle unsir sinu zuthun, allein hören und
bleissig drauff achtung haben, was und wie die schrift
davon rede."¹⁹ Sellasid olukorras kajastub Lutheri inspi-
 ratsiooniusk, kui paratamatu alus kõrgers. Inimene, töt-

---

14. W. A. 38, 340, 8; 50, 282, 7. Tõrjutus Schempp'i (p. 7) põhjal. —
 15. W. A. 26, 450, 4. — 16. cf. Nösgen, p. 42. —
 17. cf. Schempp, p. 14. — 18. W. A. 6, 291, 5 (Schempp, p. 9).
 19. W. A. 23, 649, 32. Illustratsioonina äldale Lutheri sagivam
 väljendis - "Hinc Vernunft." (Schempp, p. 9). 54, 157, 36 (Schempp)

ta oma patusse loomne võimete vahetagemisus jumaliku
 usuga inimliku vahel, ei või Pyha Kirja causa princi-
 palis'ena yldse mitte kõnusse tulla. Jumalat ilmutav
Sõna on mueldav vaid Jumalalt eesilt. See seisukoht
 on Lutherile nii endastuõistetav, et ta sellist kui faktist
 alati ligemate kommentaarideta mööduv. Kuidas nimelt
inspiratsioon kui akt toimus prohvetite ja apostlite juu-
 res, seda peab ta selgitamatus, leppides vaid teadmis-
 ga, et siin tegu on mingi erilise Jumala armuannega.^{20.}
 Sellise algupära kohaselt üldab kirja õige mõistmine,
 millele omavõrde on suuri Jumala armuande - usku.
 Kirjas tuleb „rind und rein gantz und alles geglaubt,
 oder nichts geglaubt,“^{21.} kusjuures eriline rõhk lauleb
 sõnale „alles.“ Just see, et ristiusumine Pyha kirja must
 teravikult (ka kui seal seisaks, et 2+5 oleks 8!^{22.}), val-
 dab ta ketserist, kes endi tõuspõhivaid ypsikeite fraa-
 silu rajavad ja nõnda komistuvad. „Denn alle Ketzer
 sind böse art, das sie erstlich allein an einem Titickel
 anfaben, darnach musen sie alle hermach, und alle sampt
 verlungert sein, gleich wie der Ring, so er eine borsten oder
 ritz kriegt, tang er ganz und gar nicht mehr.“^{23.} Kugi ei

20. cf. Nösgen, p. 46 j. — 21. W.A. 54, 158, 28. (Schempp, p. 16) —

22. cf. W.A. 37, 40, 2 j. (Schempp, p. 9) — 23. W.A. 54, 158, 36 (Schempp,

mõista Pyha kirja õieti, kui seda talle ei anna Pyha Vaimu läbi, aga yhelgi ei anna seda Pyha Vaimu, kui näid Pyha kirja läbi: inimvõie jõuetuse lasub Luther kull-
mõnneruda kirjatähe es! Pyha kiri asub ristiuskuses ühe kirkusse ning Luther on teda kõrgist armu- ja õndsuse-
 heudeist kõrgemaks hinnanud. Ta täie tõsisusega manitsub Luther võltsitud Pyha kirja lugemisele (piiblitõlge!) ning äpetlast ta hoolsale uurimisele, rõhutades siinjuures vana kulti ning ajalooliste allikate tundmise mõõta-
 päärmatut tähtsust, kelles sügav põhimõteteline aluse tea-
 dusele eeskujutaks. ^{24.} Hea Pyha kirja näitise kylli tund-
 mine - milline on paratamatult vajaline juttustajal - ei ole aga kaugeltki veel ta õige mõistmine ise, kuna ta võib olla vaid selle eeldusi. Hoopis uue positsiooni aga loob õige mõistmine eelse läbimõtte - uus. Seda arvas ning usub Luther ka muul olevat ning sellest võrreki-
 ta mõistvõime otsi harraselt vaba Pyha Kirja käitle-
 mine. Ja alles sellel tasemel hakkab Luther sisuliselt

p. 16, str. 40). Selgitusena täpsustab märkimise ka seda, et Luther oma praktilise näimulaadile omaselt identifitseerib õpetuslikult Pyha kirja ja usuartikleid kui viimase kokkuvõtteid, nagu seda Schempp reu-
 valt tõendab - v. Schempp, p. 9., p. 17 j. -

24. cf. Schempp, p. 46.

Pyhas kirjas eritlema käsust evaangeliuuni, siin avanevad temale uued vaateväljad tuntud lausundi „Christum treibet“ alusel, siin julgis kirjatake kumardaja kumardatavale vastu astuda päris „lutherlike“ kriitika: mõist-
 gem näit ta äärmist sydikast faakobuse kirja kallal!^{25.}
 Aga: luther ei ta sellest niikalgi yldumaxvat õpetuslike põhimõtet ja ta enese individuaalne vaatepunkt on ju ykmsus usulistest seisukohest aruseadar; see on iiga isiti-
 inimese „Formula concordantie“ vabadus.^{26.} Ettekiitvad seis-
 ukatsid lutherile pole paikapivanad, pealigi, kui need põh-
 jendused yhkendusest väljarubitud yksiseid fraasid. Yks kor-
 dau näide, nagu oleks luther oma kriteeriumi: „Christum treibet“ alusel Pyha kirja yksikuid väärtustmeid
 rittlenud, on alusita, sest enese kõike on lutherile kindel,
 et Pyha kiri terros ulatans „Christum treibet.“^{27.} Sama on
 maksim ka tyütuseeni taitevitud mõtteviljenuis „Heu uue
strohe“ kohta, milmine näit. Nõusyni veeva tõendus ko-
 hanult yldse Pyha kirja kohta pole öeldud!^{28.} Ei saa liht-

25. cf. Schempp, p. 56; Lutheri märked: Fak. 224: „das ist falsch!“
 Fak. 22i: „wo steht das geschrieben?“ Fak. 3i: „es unterwird sich nicht
 jedermann Lehrer zu sein“ - või faamitjaarselt „ei, veevda es dreh auch
 beachtet hätest!“ — 26. Väga sympatselt Nörger, cf. p. 56.

27. Wernle, p. 112: „auch ist das die rechte Prüfstein, alle Bücher
 zu tabelu, wenn man sieht, ob sie Christum treiben oder nicht, drittemal

selt vältiva võristustunnet, kui isegi Haruaek konstateerib Lutheri vaatlis Pühale Kirjale vastolusid - ning seepärast teda uskuga inspiratsioonidena (sic!) omakorõõmsuse vea teinud olevat: „man darf wohl sagen, dass kein anderer Rest des Katholischen die Entwicklung des Protestantismus so gekennet hat wie dieser.“²⁹ Selitusena paigutame siia Schenpp'i; julge lause: „auch die Lutherinterpretation ist die Lehrart oder Bauart des Gelehrten oder Laien ausgebildet.“³⁰ Siduliselt on ilukirjate poolt muutatud asjaolu, et peale meie Lutheri kaanonis reidist ebakindlust oli. Nii on teinud kriitika teatud kirjade suhetes arusaadav. kaktemata praus siin lõpuni vaatlus selgest

die ganze Schrift Christum zeigt und Paulus nichts als Christum wissen will.“ —

28. lause kõlab nii: „Haben ohne Zweifel die Propheten im Mose und die letzten Propheten in den ersten studiert und ihre guten Gedanken, vom heiligen Geist eingegeben, in ein Buch aufgeschrieben. Ob aber denselben guten treuen Lehren und Forschern in die Schrift zuweilen auch mit nutzlos Reis, Stroh und Stoppeln, und nicht eitel Silber, Gold und Edelsteinen bauen etc.“

Nõrgem järele „denselb. guten Lehren etc“ all on mõeldud aga mitte prohveticis - vaid iha aja kirjanurkide endid. cf. Nõrgem, p. 41. See selitus on kooskõlastatav Lutheri yldisusloaga p. sup. vastuvõetav.

29. Haruaek, D.G. III, p. 878. cf. aga Schenpp, p. II. —

30. Schenpp, p. 5. —

tooma, kuna stame on, et see sigeine pärendus ka hiljem
 protestantlikus teoloogias selgitust on nõudnud.

Ei tohiks tumbuda liialtama väite, et alles Luther
 astas Pyha kirja probleemile sellele pinnale, et sellest
 dogmaatikas kui kõvalisest enam mooduda ei saadud. Oli-
 korv kujunub koguni selliseks, et koguüks kujunub yleks
 käsitlevamaus ning diskutitavamaus evangeelis dogmaati-
 kas. On õigus Tavetseh'il, kes konstatuub analoogisut jesu-
 iitliku papaalsüsteemi ja orthodoxistliku inspiratsioon-
 õpetuse arengus.³¹ Aga võiks ka kaugemale analoogia-
 le vütada: nõuda kui vanakiriklikus teoloogias vöistliku
 tulopunkti, et kristoloogiline dogma - nii protestantliku
 kiriku „klassikisel“ ajastul kiskendub Lähelepanu Pyhas
 Kirjas - ka inkarnatsiooniprobleem!

Kaasreformaatorid ei lüanda Lutheri seisukohti mittegi
 eriliselt olulist. Märkigum ette suda, et nii Leingli kui
 Calvin olid mõnemi suhtes konservatiivsemad Lutherist-
 teisi sõnu: neil puudus viimasele nii iseloomustav idio-
 tik resultine alus ja sellist võisid vabades kirjatahe-
 us. Õpetustikult leiad ymus inspiratsioonidogma yle
 temale tugivale jäuldasitiga elaremat käsitleu, kusjuures

31. cf. RGG², II, art. Dg. P. I. 1. 13.

Calvin 1543. a. paigu päris kindlasti avaldas vaateid, millest tähtsaima näärivad hiljem kujuneva verbaal-inspiratsioon-õpetuse eelastmeina. Pyha kiri saab kaloinistliku mõttejärgikindluse oloina Pyha kirja mõtlemise dikteeritud, prohvetid ja apostlid funktsioneerivad ymus kui „animus spiritus sancti.“³². Fiksitud on selline seisukoht ka Frankfurti vöörastekoguduse usitunnistuskirjas (1554). Kirjelaja selle saavutamisel Calvini käsi märgus on, on kindlusi lahitud. Kirjel on aga, ette asja läbisõnu siiris. Tähtsaim iseloomustarvna siin kohal asjad, et pea kõik reformitud usitunnistuskirjad sisaldasid suurt huvi omistavad inspiratsioon-õpetusele, kuna luterlikus usitunnistuskirjas olid alati väikesed moodustused.

Melancton on Pyha kirja õpetustõnu käsitletöö hoopis sõnakohv. Yldiselt tunnustab ta ju lutheri vaateid, eritõnu sajuvus täpselt mõisteliselt Formula Lõna kirjast. Eelneva sõnu tunnustas üksnes õpetust kristust, millele vastavelt ka Pyha kirja inspiratsioon-õpetus vaid seda iseloomustab kokkadege. Ka arvas Melancton Pyha kirja jumaliku algupära tõendada suut-

32. cf. O. Ritschl, D.G.P. I p. 63 j.

vat puht välise tegevusega (vanus; täius, võimeid paha-
 naurude peendatusega jne.) - Näib, et siingi kademas
 oli Lutheri luse usutõne meelitus, mõlne vaeralt ole-
 mead annud sellisele ratsionaliseerimisel tähtsavaid
 mõtteid. Edasine arengus kujuneb isda erideisusoliti yk-
 sinajus ykeltpoolt filippistide ning teiselt quiesolutu-
 lerte juures, mõlneid eut delist tähtsust ei evi.

Filippistid Georg Major loimusma luterlikes teolo-
 gias ylitab Pyha kirja yle õpetustena monograafia,^{33.}
 arendades Melanctoni mõtteid vut enam välise "testimo-
 niati" kasutamises, andvalt rohked materjale sõnavõtte-
 teoloogilises aruteludes.^{34.}

Quiesoluterlasid ei oimista erilost suurt tähtsapanu
 mõistele ja formaalide sõnavõtte Pyha kirja prob-
 leemis. Lutheri mõtted leiravad edesirendamise äsmeid sy-
 dit kaitseist ning puytase iga hõrua eust u. u. "ortho-
 doosistlikku" vaatepuhtust säilitada kompromisside vaba-
 na. Lutheri päreandusema segane kaanonikysimus kor-
 kib katolitsismi uskujel yhis lakendustõudvema - kus

33. Georg Major: De origine et auctoritate verbi Dei, et quae pon-
 tificam, patrum et conciliorum sit auctoritas, admonitio hoc
 tempore, quo de concilio congregando agitur, velde recurrens. Witten-
 bergae, 1550. — 34. cf. O. Ritschel, D. G. P. I p. 124.

juures mitmeti postl (näit. Breuz!) soovitatavse Pyhast
Kirjast kehvoolituse tunnistada näid ne, mille elitsus
ka narakatoliku kirik ei kehvunud.^{35.}

Viimase konsekvntsi Pyha Kirja õpetuslikus
käsitelus tõmbas esimesena Matthias Flacius, kes lai-
endas senise inspiratsioonidogma orthodoxistliku teo-
loogiale omaseks verbaalinspiratsioon õpetuseks. See
reformistide teoloogias varemalt ilmnem teadents ngyd
kandus mõtne välise asjades sunnilt viigast põla-
pinda leidvalt luterliku teoloogiasse. Peamiselt oli
orthodoxismi enise käitsevõjades sellens teguriks, ka-
na välisele praletangitele allumatud õpetuslikud tõks-
pitamised endi alaseid Pyhast Kirjast otsides ka viimase
absoluutse autoritetsuse kindlustamiseks võisi võima-
lusi kasutada lubasid. dutheliku ilmutuse ja Pyha kir-
ja lakutemata sees tundus killekumishädeoktades oanti
liialt aver, lubavana äraandluse käsitutari; ristmelt
poolt ja ristmelt poolt. Synkretistlikud ihud usutka-
dases eusid ja humanistliku teaduse yha teritavad
relvad nõudsid inimliku loogika viimsid jõupingut-
tusi aluste kindlustamiseks, et vähemalt formaalseltki

^{35.} Jätkentuum a. 1541 - tunnustavelt ka vtl. apouryyff
kanoonilises. Breuz'; sehtes v. O. Ritschl, DGPI, p. 131.

oleus kalleletunged välditavad. Teoloogia vajadused oma
 korra olid siberases noore kirikuga, milline heitsamuu
 töid pidi kasutama ka katoliikliku raatsiooni vastu.
 Reformeeritud kirikus kaandus verbaalinspiretsiooni õpe-
 tus varssi kirikume- ning hiljem fresuuti se isegi
usutunnistuse.³⁶ Luterluses jäi see püsima kauaks ajaks
 vaid teoloogiasse. Siin andis tallele ning arendas talle
 põljal klasiselt täiesti vortui Joh. Gerhard, kelle
 "locus: de scriptura sacra" väärts oma valjule orthooos-
 lusle vaatamata veel tänapäevgi tähtsuse - ning
 mitu yeri kui ajalooline dokument, vaid kui allik,
 millel oma tähtsus ei pundu ka olevindogmaatikas.
 Võiks teatud õigustusega väita, et sel ajal Pyha Kir-
 ja õpetuslike käsitletu sõne tõsis mõtus on jõudnud
 seniiti. Supärast prame heitua lyhida põlgu prob-
 lemi sidustamiste ning selgitamiste sel ajal - kui foh-
 japeevale võrde järgnevat algade subitit.

36. "Formula consensus Helvetica's" a. 1675: "In specie autem
 Hebraicus Vet. T. codex, quem ex traditione Judaica, cui dicitur (Rom. 32)
 oracula Dei communia sunt, accepimus hodieque utimus, tum
 quoad consonas, tum quoad vocalia, sive puncta ipsa, sive
 punctorum saltim potestatem, et tum quoad res, tum quoad verba
 deōverborog." v. Müller, Die Reformationstheologie, p. 862.

Aluseks ning lähtepunktiks kogu otse skolaastilise sus-
 steemi niimisteldud süsteemi on ilmutuse, Jumala sõ-
 na ja Pyha kirja vajju samastamine mõisteliselt. „Inter
 verbum Dei et scripturam sacram materialiter acceptam
 non esse reale aliquod divinum,“³⁷ sest „scriptura nihil
 aliud est quam divina revelatio in sacras literas red-
 ta.“³⁸ Ilmutus kaotas oma tähenduse ajaloolise manifest-
 tatsioonina ning eris seda suuremat väärtust Jumalalt au-
 tuu õpetusena õudsaksaaniseks. Sellisena on mõisteta-
 ka Pyha kirja definitsioon: „Sacra scriptura est verbum
 Dei ejusdem voluntate a prophetis, evangelistis et apos-
 tolis in literas redactum, doctrinam de essentia et volun-
 tate Dei perfecte ac perspicue exponens, ut et Leo homi-
 nis erudienter ad vitam aeternam.“³⁹ Loomulik, et Py-
 ha kirja autorina võib kõnne tulla vaid kolmainsus
 Jumal ise, kui „autor primarius s. causa principia-
 lis.“⁴⁰ Prohvetid, evangelistid ja apostlid olid kirjutaj-
 nised zynus Jumala sp. Pyha Väime passivsed tööriis-
 tad, kui „amanuensis s. tabellionus s. notarius Dei.“ Teesaga,

37. Gerhard, loci, I p. 14. — 38. Gerhard, loci, I p. 16. —

39. Gerhard, loci, I p. 240. —

40. Kolmainsus Jumala suhtes tõelusesi toodi Pyhast kirjast.
 Ebr. 1:2 jänele Fsa, Joh. 1:8 jänele Paol, 1. Kor. 2:12 ja II. Petr. 1:21 jä-
 nele Pyha Väime.

mille kaude Fumal oma taht inimese läbi teostas, oli ins-
 piratsioon, loomult supraetüümaline nähe, ent millele
 vaatlesle ja käsitlele siiski oviistati suurt tähelepanu.
 Elskajulise põljalikkusega eriteldi inspiratsioonis kai
 autis kolme olulist momenti. Esiteks pidi olema mingi
 „impulsus ad scribendum s. mandatum divinum“, nagu
 seda yrikuist kirjakohist töludada võidi.⁴¹ Sellel sai prot-
 vet, evangeelist või autor märguande valmisolekus järg-
 nevale, Fumala linn käsul ~~kirjutada~~ kirjutada. Sellele järg-
 nis n. n. „suggitio rerum“, tuntuav kirjutajale Fumala
 tarku sisu, eseme ja kolmandamatus määras selle väli-
 se vormigi, sõnastun Fumal ep. Pyka Veru ise - „suggitio
 verborum“ kaude. Võnda Pyka kiri saavutas jumaliku
 diktsadina oma aimabsolentse autoritutsuse säilitamisi-
 sus sellises inspiratsioonitepitusis loogilselt viimisteldud
 aluse. Peale selle tähistasid Pyka kirja ole ka n. n. „af-
 fectiois Scripturae Sacrae“, millisest esiplaanile tõsteti
 tähtsamana „auctoritas“ (causativa et normativa). Selle
 põljal Pyka kiri tunnistati dogmaatilise tõestusvabandina
 parataumatult vajalikus ring arutati siis sageli ka päris
 vägiväliselt opueisioonitavalal - oli ju ortodoksne tulo-
 41. cf. Ex. 1714; Dh. 319; Fes. 81; Ape. 111 juu. kõige järgneva
 sulles cf. Nitzsch-Stephan, p. 243 jj, p. 249 jj.

gia agaramaid kiitõenduse kasutajaid! Teise põlilise oma-
 dusega märgiti Pyha kirja „perspicuitas“ (s.o. selgus, selts-
 likkus). See polnud mitte niivõrd absoluutne - kiitõit
 just „ordinata“, uldas oma tunnetamisega lugijalt un-
 list tähelepanemat, otustamisvõimet kui ka alguliste täp-
 sat tundeist. Tähtselt võis seda aga vaid see, mis oli
 „yube syndium“ - s.t. kelle silmad Pyha kiri ist oli ava-
 nud. kolmas omades - affectioo - oli „sufficiētia“, (s.o.
 täius, küllaldus), mille järel Pyha kiri enes sisaldas
 kõike seda, mida inimene vajab usuks ning ittevalmis-
 tuiseks igavesele elule. Miljandava „efficacia“ (s.o. mõju-
 võime) tähistas kirja rakordist võimut inimuse usuelus;
 kirja jumalik nägi pidi ilunema maine elu vagadu-
 sis selle kasvatejana ning säilitajana. Niihasti affecti-
 oonide kui ka inspiratsioonipõluse tõendusina kasuta-
 ti Pyhas kirjas enes leiduvaid argumente - kriitisiid,
 kusjuures need eiteldi väliskes ning sisemises (kriti-
 gis externa et cogitigis interna). Neist tõubuvad aga
 ka kogu systemide saatuslikud järeldused, kuna us-
 ka väliselt kirja iluaksimatuse - ta ajaloolis, krou-
 loogilisi, geograafilisi ja ka loodusteadustikes andmeid;
 kellelilt tunnistati Pyha kiri barbarismide rabaus ju.

kõik need kristianid omalt loomult eest ritasid tõsta
 inimuse näid usaldusväärust ning aukartust Pyha Kir-
 ja suhtes (fides humana). Uuele euslikele näid alusele
 ei ole - just see - fides divina - saabub ise kaudu üle-
 loomuliku akti, millest nimutati „Testimonium spiritus
 sancti internum.“ Alles sellel oli võime teha muut-
 jaid kuuljaks, nägijaid, nägijaks ning inimlike sy-
 dameid täita nurga Pyha kirja kaudu teise kriteer-
 iose.

Edasi areneb Pyha kirja õpetuslike käsitelu paral-
 lelselt kahel joonel. Thultpoolt kandub kirjeldatud
 orthodoxistlike õpetus edasi, vaheti pikemaat kiija
 vähes ning mõniski asas välismõjudele kompromissias
 järele andis - mistugi näid sel juhul, kui sellest
 rippus terve õpetuse olemasolu! - ja nõnda peamiselt
 kiriku tõhe esendavana püüdis kaitsta Pyha kirja
 autoritati sellele vaenulike ning liberaalse ajerrõnnu
 eest. Tesalt aga satub vanaprotestantlike dogma Pykast
 kirjast - otse konsekreetsel verbaalinspiratsioonil tõllu-
 piagi unumikusse. Kasvav huvi ajaloo teaduse vastu
 suundub ka eksigutikasse: otsimaid tõestuvad verbaal-
 inspiratsioonil kaudrad põhimõttel võltsituna. Pyha

Kirja ilmeksimatus kujundus tõttu avastatud vigade
 ning eksimuste igale inimesele raamatule omases
 suundatuseks. Piiblitik filoloogia tegi kindlaks terv-
 ti muutunud arengu - nii et Pyha kirja autentsus
igati kippus hävinema. Sellist su tuligi, et Pyha ki-
 ri kui ilmutuse kaudja ei leitud enam täit usal-
dust. Ja olukorrast tingituna teoloogilises arutelus
 enam ja enam hakkas ilmuma suiste sotsiaalsete
lohistumise. Tuba sotsialistid, aga ka Calixtus,
 tutvav oma sotsialistlikede püüetega (n.n. „interkon-
 fessionalismi“ algid!) loovad verbaalinspiratsiooni häth-
 tumisens ponda suiste mõistustikult kokasemate ning
 omaaja teadusile vastavamate siisuskohtadega inspi-
 ratsiooni suhtis, omistavalt sda yesus põhimõtte-
lisimate osadele Pyhast kirjast (n.n. uaalinspiratsiooni).
 18. sajandi lõpul võib konstatuirda saksa teoloogias
verbaalinspiratsiooni õpetuse täielikku takaplaarilise-
rutust mitte, võimsalt toimuvate ning paljutöota-
 vate õtsingute eel. Ratsjionalismis (Semler) tunnis-
 tati nüman Pyha kirja ja ilmutuse mõistete lahu-
tamine põhimõtteus ning nyydsust male räägiti
teoloogias Pyhast kirjast kui ilmutuse yriseust, toen-

meendist, milles kõneleakse niilalgi toimunud ilmu-
tusist ehk silgenitui, kui muus silloiseltis. Teadagi,
et selline vaade painuaks teoloogias võis olla aja-
loolise piisli teaduse edukusele.

Teatud pöördepunktine kõrges tuleb tähistada
Schleiermacher'i vaateid. Kahel jaonel osutuvad tema
sisekohad kogu edaspidises teoloogias põhjapane-
maks. Esiteks tuleb Schleiermacher'i teenus lugeda se-
da, et ta ilmutuse lõplikult unaldas Pyhaast kir-
jast, taandades selle viimasele, ajalooliste synd-
muste rp. isikute juurde. Teiseks kõneleb Schleier-
macher ka "personaalspiratsoonist". Pyha kirja auto-
ritetsust ning normatiivset iseloomu põhjendas ta
aga apostõite rp. prohvetite lähisusega ilmutusele,
s. o. teenusle Kristusele. Teenus ei saa mainimata jät-
ta Schleiermacher'i teoloogilise arutelu aukohalet ase-
tatarat religioosset elamust. Saksa idealism (eriti
ju Kant!) aitas siin kaasa kaalikus vul suhtabi, et
elamusiloomu kohaselt uue mõistet harguti side-
ma aprioorsusega. - Nii ygas kui teine omavad
tähtsust Pyha kirja dogmaatilises käsitelus sigewai-
na vul olevikuski.

Kus?

Kaljures peenduvad võimalused Schleiermacher'i järg-
neva ajajärgu ymsikasjalisemaks vaatlemisem Pyha
 kirja probleemi sisukohalt. Märkimine vaid seda,
 et põhimõtteliselt ^{mitagi} mut ei toimunud, kuigi prob-
 leem kyllaldaselt elavat käsitlest leidis. Sajandi lõ-
 pul kulminaatsiooni lähine ajaloolis-kriitiline ek-
 sistentia järgist raskendab ühtlast ning kindlat
 sisukohavõtte Pyha kirja dogmaatilise käsitlest. Etua-
 loogiselt ortodoksismiaegse kirjalikestamisem dogmaa-
 ticas nyyd sünnib su ajaloolis-kriitilise metodi
 abil inimliku tõenäija rahuldamisem palju põhja-
 likumalt ning jälyjätremalt: mõelgem ehk vaid
 "willkürwüchsigkeit" VT-di teadus! Parandust ajjane
 ei seutuud tema ka ritschianism oma valjale
 kristotseentismule vaatamata - mõisteliselt idealistilisel
 uldusel rajavana jäädi siinigi otsustavale punktil
 kui mõte äraootavale siis vähemalt seistele sigas-
 tele olukordadele mittemitagi pakkevale seisundile. -
 Tekivad skismat vaatis Pyhale kirjale ei seunda
 ära hoida miski - ning kõige vähem kyll kul-
 tuurikalismi markovis nimastur teoloogia ise. Tõga
 kaugemale ulatus sisukord: just Pyha kirja subts
 järgemohi: mis silmavõttel näeb äärmiselt

ristlõnu tõdesid säilitada puutumatuna ning võt-
 simatuna moodrasi inimuse mõtteid ja arusa-
 mise - osutus kõrgelt küsimusena Pyhäle kirjale.
Mis on ta olemine? kuidas teda õieti mõista? Kuidas
absoluutsust ning normatiivsust usuarjuse kindlis-
tada? Kuid kõik on küsimused, millestega elilua-
 sõjaajaga teoloogias tuldi Pyhä kirja õpetustele käsi-
 tele jaunde. Kiri, millele protestantlikus teoloogias ja
 põlvimõteteliseid pidi võima kerkse arundi kui allikas,
 kui norm, oli selle aegum juba loovatenud ituu-
 tusele aeglaas; ent raskemad sümptoomid hakkas
 ilmnema siis, mil ka salve absoluutsus saab ky-
 sitaraks, mil illusioonide sild inimlikus kujutluse
 itumtuse ning itumtaja vahel avalikustes, mil yhes
 tästeti küsimus teise kristuse ajaloolikkuse suhtes
 ning ta sõnad ning teod relatiivistati religioosiloo
äästulise. Lühemest lühemastarast Jumala Pojest saab
 kompromissides kaatsanti suun pedagoog ning ristli-
 nnu luse säilitaraks momentides võiks rahuliku syta-
 mega pitada ta kõlblaid vaateid, millised soltsaalses
 utoopias rakendatuna võidid anda palju hoogu ning
 jõudu meie jumalariigi otsinguis. - Seda miindugi

mutuse vahelkordade probleemid kui ka- ja sda praegu suuremal määral! - itaalislike usu mõiste rakendamisel tekivad sülisi lahajärjekorral. ^{43.}

Praktikasõjasõigus. teoloogias võtab kirjaprobleem täht-
sa seisukohta. Näib koguni, kui oleks kõrgelt silmad
suunatud sisse, ootari siit kas langust või tõusu. Her-
meneutilised probleemid muutuvad pneumaatilise usuge-
si vajaduse tõttu ^{44.} kuna maailmasõda ning selle järg-
nevad raske kriisid paljud teadlased selles,
et ristiusu riimaks hoopis mitagi muud leitud male
ta kõlblate normide. Ühenduses sellega pausub teoloogia
üksikdiscipliinist veel järel esile systemaatika, varitu-
na misist tumeasist sündinud paratamatu ynter-
kujundamise sp. ynterorientumise põlvkonnaga. Oskoid
sünnitas püüvest paljusid varem endastmõistetavaid
aestheisis. Salgamatult tuleb mit arusaamist teoloogias
mõistest ning ylendaist tähistellega põlitsis momentid-
na uue, lakudava, kriisist väljarüra otsinguis,
kusjuures eeldatakse ooditaval tõelist, elutõelist ja

43. Illustratsiooniks võies viidata kaftan'ile (D⁷⁻⁸ p. 56-64) ku-
sillase usumõiste abil aruamatult murruksisse tuleb. Kaftan muut-
tab, et ristiusu ei ole identifitseerimise subjooone teadega! Sup. ka mõtte
aprioore! — 44. näit. huvitav: Pigeuroku, Jusp. v. H. Sch., 1925.

asjalikust. konfliktid tegevuse ja teooria vahel arva-
 takse ühtede võivat vaid sel tul. truseadav on supä-
rast ka meie orientatsioon läbimure systemaatsikas- vä-
hemalt meis ringes, kus meie otsimusega agarelt areetis
 olla. ^{45.} Lõpliku minimeerimise võim on selgusti tunnustatud
ring purustatud kõik sellad käitunud rajal - eluevad sa-
masuunalisel tul näivad aga märke käsitlikumalt
minimeerituna. Schleichmacherlik „Furnal aegloos“ näib
 muusti avastatud olevat hal, kust viimane ta välja
tõrjus: Pyhas kirjas. Supärest neil alestel pra sa-
ja ndivälitel kogutud sarvkehtest radikaalseim latiti-
ytlemine kerkis ainu võimalusena edasiminekus vit-
te üks noorema generatsioon keskdes avastustulul
vaid ka vanema põlve kogumud tähelepanekuis. ^{46.} Lä-
le lisandub otsimaid näitavad lahendastee: yle repor-
matatsioon unel. Mitte, et seda rekonstruktsiooni, vaid
et selle põhjal edasi minna nastavalt olevise tarvi-
ksile. aga ka mitte üksus yle reformatsioon - laha-

45. Valju suunamuntumise tähtsuse v. Joyartu, „Theol. Tradition u.
theol. Arbeit.“ Disziplin ikaalona p. 30: „Theologie ist und bleibt Sorge
um das Wort Gottes.“ Rõõmustar sujuvus kirjeld orientatsioon!

46. Viiti sympaati ses sulatus on Frad. Katlu buude, cf. p. 131.

toloogiga elustamine teoloogilises keskustelus ja teoloogias
 kus lubab mulle tuletada alkogudele väärarvu.
 Ilmutuskäsituse muudatamiseks juhtivad teemad
 on selgusti tunde pakkumise mitmele usutavadest su-
 letoja suurjuttude juures - ka kui see mitte otseselt
 ei hävita varemalt päritud umbusadest Pyha kirja
 kui Ilmutuskandja vastu. Nõude me otsinguteg: isme-
 si kirjumisi on sõidetud Pyhale kirjale ning siniste
sigaduste rooparandamiseks peitub kõige suure õige
lahendamise kindlamine paat.

Tänuks lahendamistööle ryumaku terrest vast juh-
 tidest on mine märitar Karl Barth. Võrsunud tege-
 likum nõudlikust rypost tumeustamiseks sundiva roo-
 voolu - "kialuutlõse" teoloogia - algatajaks, on tema
 püüdis ning saavutusis ka Pyha kirja õpetuslikus
 käsitelus suurel määral kinnendunud radikaalne tung
 edasi, oleiku masendavast sigipäidetumst välja au-
 saavale ning mõistrale selgusle. Nii teoloogiu katsitõi,
 vaugetõumi kuulutamine, nõudeist ja akademilõisil
 katudreil pakutavate võimiste vältumistest konfliktist
 sündinud raske kriisi lahendamise sidelpäidetud läbi-
 mure muu, kooskõlastatule - (kas või absoteutum
 H. of Barth, Rommberf p. XII)

paradoosis!) - see on dialüütiline teoloogia mõte ning ka
 Karl Barth'i seeliku töö märk. Põli-probleemides on ol-
 nud valjule protestantlikule mõtlemisviisile kolmas il-
 mutus. Siis peaks ajalooliselt orientatsioonile lubab ai-
 mata kysimuse käsitleks nii mõndagi.⁴⁷ Välistat näit
 ka tõepoolest proletariaat kultuuriruumist arendav refor-
 matioonisline usujulgeus kuuskolastunud kirkegaardliku
 sädeleiva näimusega „lahendamatus“ paradoosis: alusena
 kõrgle läbiistellakse Jumala ja inimuse „loomuliku“ sa-
 htlusena igavise ja aja oma, kui „tõpete kvalita-
tivuse viisus.“⁴⁸ Sellisel „tegedetud“ põimal tõrnuks aja
 ristum alusena Jumala luse võimas käsitatus
inimuse pool - kui ilmutus, kui täristõrnuks läbi-
mine salpoolsusist siis, kui võimuse üks-
tõrnuksist ning maailma puudulõrnuks, kannatuste
ja patu kaduvusist. Sellisama ilmutuse võimsa tun-
 nistajana Barth ise sõandab pääsata hävitavaid kir-
 nekoopi kultuurisõmas põmemeend inimuse põlita. Ja
 sellisama ilmutuse tunnistamine andab Barth olevat ka
iga teise teoloogi ning kogu teoloogia yliseud. Aga seda

47. v. Barth, W. G. & Th., p. 164: „Die Aktenreihe... läuft über
 Kirchengard zu Luther und Calvin, zu Paulus, zu Feremia.“
 48. cf. Barth, Römerbrief p. XIV.

kõike ymmes kiriku teinistuses: teist maist isandad
 Baith'i teoloogia ei tume - ka kui selle järel konflik-
 tid süvenevad ja kriisid kujunevad katastrofaalseks. Ki-
 rik ja teoloogia saavad siis kõrge paremisi euri sõna
 ütleva! - Sellisel pinnal hargneb probleemistite, läbivana
 kõigest põlvkonnast, millised võivad esineda kristli-
 kus mõtteis. Ilmutus, Jumala Sõna ja Pyha kiri
asitavad reformatsiooniastule tasemele. Viimane nõnda
 ilmutuse konkreetses kandjana saab kui probleem muul
 järel olevaks: kuudas Baithi siin toimub ning kuudas
ta selle probleemi püüab olekusseasest osavi käsi
välja juhtida ning kiivõit su tal õnnestub, selle junde
asume otsmeid.

49. Huvitava näitena sellena on poleerika Baith'i ja t.
 Karnaack'i rahel "Christl. Welt'i" vergusel. v. "Chr. W" - 1923,
 No No 1/2, 5/6, 9/10, 16/17 ja 20/21. -

Fuba ulpust mooda mõttes tähelepanu nõude
 sissekerõtt Jumala ja ilmutuse sisse lubavad siin
 ja eelata mõndagi näitandit. Nõng täiendat Pyha
 kiri - piibel - pole ajaloolede nõngs, raxonalone
 nähe pargude teiste suaxamaste antussele yidate

nas. Ta ei võigi - oma ilmutamise tõttu - olla mi-
 dagi muud kui "eine Sammlung antiker religiöser
 Literatur" ¹ või pigem drastisemas sõnastuses "die litera-
 rischen Denkmäler einer vorerastischen Stammesre-
 ligion und die einer Kultreligion der hellenistischen
 Epoche." ² Sõllesena on piibel aga ka "zunächst und
 immer wieder schlecht und recht ein Gegenstand der
 historischen Wissenschaft." ³ Tõekspidamiseks, et piibel on
Furmalatõne, ei saa ajalooliselt kui sellane ütelda
 ei poolda ega vastu. See tähendab: kui kristlik kirik
 on piibli sellel tunnistanud - siis on tema selle ot-
 sestuse kaardja ning traditsiooni selle, et ajalooliselt tea-
 des teha süü "grade am entscheidenden Punkte nicht
 helfen kann. Gewiss auch nicht in den Weg treten, aber
 ebenso gewiss auch nicht helfen." ⁴ Sellise kiriku pöör-
 duse tähendusiga tunnetus baseerub traditsioonil, et pii-
 bel sisaldab enes Furmalatõne algkõige - ilmutamist.
 Nii tähendab tunnetus, et piibel on Furmalatõne - eine
 Unmittelbarmachung dieses historischen Datums, ⁵ erijumise
 kiriku trad, et see "glockicht auf eigenen Füßen oder
 es geschicht gar nicht." ⁶ Faktiliselt müüdugi kiriku

---

1. D.p. 334. — 2. W. 9. p. 76. — 3. D.p. 334. — 4. D.p. 335.
 5. D.p. 336. — 6. D. p. 336.

kuulub näid summistest ilmustusist. Ent seda kuuldes
ta peab tunnustama, et fümal reis on rääkinud.

"Gewiss, da haben Menschen gesprochen, aber, und darauf
und nur darauf begründet die Kirche ihren Respekt
vor diesem Zeugnisse und damit ihr eigenes Tun: in
dem von uns vernommenen Echo ihrer Stimme Gott sel-
ber. Als Radixet dieses Subjectes, als Medium dieser
Stimme ist ihr die Bibel heilige Schrift." ⁷ Sillele taadru-
sle jõudvult julgakei Barth anda definiitsiooni:

"Gottes Wort ist Gott in der heiligen Schrift." ⁸ Jga
tõne on siin kaaluv ning omal kohal. Selitada või
intellektuaalselt seda inimene tõelada on võimatu.
Sest kirik teab, "das Gott nur durch Gott erkannt ver-
den kann." ⁹

Esimesel võtuse taotluse võttal Barth glütaui-
siga. Ta ei tõhke seda, ei nähti seda sõnatult: ta au-
nab selle kui ajaloolise publikatsioonide oma koha,
millise kõral, ei, millise qual amb julge "aga". -
Kyll toimub sellane julge "kokkumõtlemine" para-
dooside juhtivalt: ent mises mitte selliste lähtuda, kui
lähendus tagatar? Supärest Barth võendabki õigustatult

7. D. p. 337. — 8. D. p. 334. — 9. D. p. 336.

11. D. p. 333. —

nützlich julgele analogieale. Genau in der Kirche des heiligen Paradoxons der Fleischedwendung des Wortes in Christus ist auch der Sinn des Satzes zu suchen: Die Bibel ist Gottes Wort.¹⁰

Nõnda seisui ta ristaraadi rahkondade selgitamult aranis võimalus Pyha Kirja ole ligemaks vaatluseks. Kõll juba uluerast on selge, et Pyha Kirja ole on see, et ta on firmala Sõna. Ent ligem analyyis võimaldab Barth'ile sellesama mõiste täpsamat määratlust. Näginne ulueras, et Pyha Kirja ole tunnistuse kaard ja nõng audja oli kristlik kirik. Jälle pärast isomee mõiste, millinega Barth ligemate määratluskatsute taotlemisel soletub, on kaanon.

Kaanon isomeest on ja kiriku saaratis nõng tähendab, et neis ja neis kirjus on kirik fikseeritud tunnistuse ilmutusast. Sejuurus aga ei tule võtte kausiisuriduse põlijusi punkt-välisena. „Der Grund zur Kanonisierung... war... letztlich ein absoluter Grund.“¹² Ka ei ole väimselt kirik kaanonidurija olund, kuuas tõeliselt ta selles sammus ykonus sauktsionuris vareu tunnistatud asjaolu, et just neis teatud kirjus ilmutus

10. D. p. 338. — 11. Seda mainidugi firmaalset! —

12. D. p. 338. —

74.1.4

edasi kandus. Prame sujumas muus, et „es ist das
 Zeugnis des Heiligen Geistes, durch das sich die heilige Schrift
 von der sonstigen Schrift unterscheidet,“^{13.} siis täpame ja,
 minus põlijus muab olema absoluutne! Kõige selle järe-
 ves kaanonil mõiste iseenesest pole piiritletud. Põhi-
 mõtuliselt on niivõrra separeeritud kui tänapäevgi kaa-
 nonil laendamine sp. kitsendamine, kusjuures on muab
 „es ist nicht die die Offenbarung glaubender Kirche sein...
 und nicht etwa dem Urteil der historischen Forschung
 oder gar dem Geschmacksurteil Einzelner überlassen sein
 können.“^{14.} Selles äga, kui kirikul peendub põlijus oma
 siduraha reviduimisest või yutukindamisest, selles
 muab iga ysiik teadma, „das er als Glied der Kirche
 an diese und diese Schrift als heilige Schrift gewiesen
 ist und vor der Aufgabe steht, sie nun ~~noch~~ persön-
 lich als solche zu verstehen.“^{15.} Fa seda nimelt just
tervikane - out kõigi ysiikude isikute ehk mõne osa
 tänapäeval enam yftes kui teine, ei tohi sellest omu-
 ti koonventsi tõmmata Pyha kirja ysiikute osade
 iriväätustamisest. Kõik välised viinuvad on kirik „als
 relativ erkannt gegenüber der Einheit der Offenbarung, die

13. D. p. 339. — 14. D. p. 339. — 15. D. p. 339. —

16. D. p. 341. — 17. D. p. 341. —

sie bei Mose und den Propheten und in den Evangelien
 und Briefen des Neuen Testaments bezeugt fand." 16. "Kõike
 isik võib ju selhist vahet teuda - ent „prinzipialen
 Charakter dürfen die Unterscheidungen, die sich aus solchen
 Erwägungen ergeben, gerade nicht haben. Jeder Teil
 der Schrift ist in sich vollkommenes Wort Gottes und kann
 durch den Hingehört die übrigen zwar klarer, aber
 nicht vollkommener werden." 17. "Muidugi ei saa ka põhi-
 mõtuliselt eitada erinevust näit. käsu ja evangeeli-
 umi, ysimuste evangelistide juur. vahel - aga „unver-
 gleichlich viel wichtiger als die Differenziertheit des Zeug-
 nisses an sich ist seine Einheit im Gegenstand, in der
Offenbarung." 18. "Selle kõrral tuleb aga teidalt itmas
 pidades eridust, nullist tunnustama peme. Su on see
 vake, mis kõige teisi inimesi vabab itmutuse otsesest
 tunnustajast, apostlist ja prohvetist, sest „au sie rich-
 teti sich die urgeschichtliche Offenbarung, erst durch ihren
 Dienst auch an uns" 19. ja meie „glauben und erkennen
 auf ihr Zeugnis hin." 20. "Su arjale, et itmutus võib va-
 henditult osaks sai, ei ytle nul, et nemad midagi eri-
 tõlt itmutust oleusid oluud. Ei saa ^{seis} ytelida „auch nur in

16. D.p. 340. — 17. D.p. 340. — 18. D.p. 341.
 19. D.p. 341. — 20. D.p. 341. —

religiöser, geschweige denn etwa in seltener oder gar ir-
 kennzeichnender Hinsicht. "21. Möchtest du nicht wissen
 wie seltsam. Kysimus rät tönta, was nicht jemand von
 selb. ihm selbst teinistajad? Ent du on samake, kui kyie-
 sine ihmatare jäule väljaspool Pyha kirja - müllre asja-
 ole olutamisest ja teinistajad võimalusi ei puudu. Kirji, der
 Erfolg des Zeugnisses der Propheten und Apostel gerade darin
 besteht, dass die Offenbarung andern Menschen genau in der
 selben Weise Offenbarung wird wie jenen und dass es dann
 unter diesen andern Menschen solche geben mag, dass man
 den Namen von Zeugen Jesu Christi in einem abgeleiteten
 Sinn so wenig alsprechen kann wie jenen, "22. ei tähenda see
 kaugelti sul, et "Bibel nun gerade für jeden der Dürste
 und stärkste Quelle seiner christlichen Turgung sein muss." 23.
 Barth ei ista võimalust, et sellis võivad olla ka Saklei-
 ermacher; kõnele või Goethe Faust! Ent mid jäaved kra-
 gi inimene kui "Quelle seiner christlichen Turgung," kro-
 juurus aga kaugelti unustada ei tohi, "dass es über den
 Zufälligen Dürsten Turgern noch Zeugen in einem anderen
 Sinne gibt, Zeugen erster Hand, an deren Zeugnis die Glaub-
 würdigkeit und Autorität unser nächster Gewährsmänner sich

21. D. p. 341. — 22. D. p. 342. — 23. D. p. 342.

24. D. p. 343. — 25. D. p. 343. —

missiu kann und bewahren muss. "24. Selline Pyha Kirja sõna-
 te prioriteet ei põhine mitte mõne isiku kogemust või
 tõekspiteeril - vaid "van is Gesty und zwer Gesty der Kirche
 ist." "25. kuid millist alust alistas kirkes meid inimesi-
 me teidist? On kirikul sellen yldse õigust? Siin seab
 Barth Lektsele otsuse "Gottes Wort als Offenbarung und
 als Heilige Schrift ist zwar zu unterscheiden aber nicht
zu trennen." "26. Just su paradoksaalne "lahutamatu eri-
 sus" on ainus võimalik te jaguse loogise autoriteedi-
 ke lühise maksimumaalse norma ning autori-
 tudina ajalises tingituses. "Wie die Offenbarung selbst mit-
 ten in der Geschichte, selbst Geschichte ist... so ist auch das
 Zeugnis von ihr ein indirektes, menschliches, zeitliches
 Geschehen und gerade als solches Zeugnis von der Offen-
 barung." "27. Sellise konkrutse kohutava vastolus tuleb
 püüda igaljuhul Jumela Sõna teemata misle: "In diesem
 Gegenlicht jenes erkennen, Licht im Dunkeln sehen, die
 Einzigkeit Gottes mitten in der Flucht der Erscheinungen: in
 einer Erscheinung, die an sich in der Tat gar nicht einzig-
 artig ist, das heißt Gottes Wort erkennen - in Jesus Chris-
 tus und in der Schrift, die von ihm zeugt." "28. Teisi sõnu:

24. D. p. 342. — 25. D. p. 342. — 26. D. p. 343. —

27. D. p. 343. — 28. D. p. 343. —

Pyha kirja inimlikus ning ajalises tingituses antud vorm
 on tema ilmutussõna tunnetamise parameetris el-
 luskult. Sellest siduskoolest võimaldab Barth'i põhisuut-
 teline sõnavõtte teistegi püüvate kysimuste üle, millelised
 nimised sõos Pyha kirja ning ilmutuse suhetusproble-
 miga. Esiteks on võimalik fikseerida see, et ilmutust
 ei saa lakutada Pyhast kirjast. „Man kann die Offen-
 barung von diesem Zeugnis nicht lösen als eine gleich-
 sam hinter ihr stehende Form, die man auch für sich
 betrachten könnte.“²⁹ Ajaloolane miidugi tekitab kõt-
 gi nende kirja taga peituvate ajalooliste faktide juurde
 ning nende teadmine Pyha kirja teksti mõistmisel
 on paljud korid olne parameetrid. „Nach diesem Tatbe-
 stande zu fragen, ist auch theologisch nicht nur erlaubt,
 sondern geboten, nämlich zum Zweck des bessern Verständ-
 nisses der biblischen Texte.“³⁰ Aga: „Offenbarung steht,
nicht sie geschieht in der Schrift, nicht hinter ihr; sie
geschieht: es gibt hier kein Ausweichen, in den biblischen Tex-
ten, in den Worten und Sätzen.“³¹ Ehk selgema sõnastuse:
„Die Wirklichkeit der Offenbarung ist indirekt identisch mit
der Wirklichkeit der Bibel. Indirekt: wie wir sie, von der Bibel

29. D. p. 343. — 30. D. p. 343/344. — 31. D. p. 344. —

36. D. p. 345. — 37. D. p. 345.

eines ist und die Offenbarung ein anderes. Aber identische:
 Die Offenbarung geschieht nicht im Lerten, durch historische
 Feststellungen oder Vermutungen erst zu füllenden und zu
 belebenden Raum hätte die Bibel... Die Geschichte in der
Bibel."³². *Färdensena köigile uböeldale liias Beith,*
et piibli tunnitanine Jumala lõnane ou paratamatus
slovo vestapidise tunnitusvõimaluse teadvuse. "Keine
 Erkenntnis der Bibel als des Wortes Gottes ohne konkretes
 Wissen um ihren historischen Charakter."³³. *Iu tunnitus*
aga ise ou omalt olult "ein Geschehen, ein immer
 neu sich ereignender Durchbruch des Glaubens und Ghor-
 sans,"³⁴. *Kusjaurus* "die Wand, die zu durchbrechen ist, ist
 die nutzlos zu erkennende menschliche-zitliche Bedingtheit
 des biblischen Zeugnisses."³⁵. *Iellepärest evib ou tunnitus*
otsustavat idloomu, te juab, et ylöse toimuda, syandi-
ma "auf des Messers Schneide zwischen Heben und Tragen-
 nis,"³⁶. *Kunna piibel ei taha minu* "Gottes Wort sein, son-
 dern... als solches zu uns reden und von uns gehört ver-
 den."³⁷. *Iiit avans Beith'ile võimalus omi õpetustõnne*
vaateis Pyhä kirja yle vöireta samadega ulnevat
ajal kui ka olevius. Mikasti orthodoxne viimisteldud

32. D. p. 344. — 33. D. p. 344. 34. D. p. 345.

36. D. p. 345. 37. D. p. 345.

ja konsistentne verbaalinspiraatiooniteooria kui ka olevikus
 ulatataks ilmutuse otsimise piibliainetõku tagamaid võta-
 rad yuriku tunnetamiselt just sama määratud iseloo-
 mu - servitsivalt inimuse rakkendat ilmutust, ainevõla,
 et ilmutuse nägemine sp. tunnetamine pole kaugeltki
 inimuse traditsioonilist - vaid nimelt "Durchbruch des Klar-
 heits und Erkennens." / Ehelt poolt verbaalinspiraatiooni teo-
 ria muudab Pyha kirja ajalisi-inimilisi tingituse, teiselt
 moodidest süsteemid [sõnaga ideoloogilise mõjutuse] peegeldid
 sama tunnetust kergendada sp. ratsionaliseerida oma ilmu-
 tuseotsinguga ajaloo. Mõlemil peudes julgus "muusika-
 like Fallibilität des biblischen Zeugnisses mit seiner Infalli-
 bilität als Wort Gottes ruhig zusammenzufassen," 38.
 millise algatule tahab saavutada olla Barth.

Nõnda Pyha kirja tunnetamisel ilmutustekand-
 vaks formula sõnaks kirjutatakse viimase suure ning põ-
 hi mõtteid süsteemina Pyha kirja ja kiriku vaher-
 raprobleem. Nägime ulpool, et Pyha kirja on vaid
 "Brücke über den Abgrund der Zeit" ^{39.} - selle aja üle,
 milise tegelikult kalutab kirikut ajalusse peetatud
 ilmutusist meist, kristenist. Sama tõlkespitamine sisal-

38. D. p. 346. — 39. D. p. 347.

43. D. p. 349.

Sab ennes põhimõtteid vastolu katoliikliku arusaami-
 sega, kuna sinu kirikus ennes arvatakse kaarduvat
 ep. jatkuvat ilmutust igal ajal ning rakenditelt, otse-
 silt. Ent just „gegen diese menschliche, allezu menschliche
Sicherung der Offenbarungsvermittlung... richtet sich der
 Protest des Protestantismus.“⁴⁰ Protestantliku kiriku teab,
 et kuna „die ecclesia docens ist nicht die vox loquentis
 Dei, sondern sie hat ihr zu dienen,“⁴¹ siis tal onuti peaks
 muudama liigjulgas enese samastamisega teeritava-
 ga! Kumbupõlvend koguni: protestantlik kirik, unter-
wirft sich einem Maßstab, einem Kriterium, an dem sie
 sich selber, ihre Erfahrung, ihre Tradition, ihre Lehre,
 ihr Leben misst, an dem sie eben als wahre Kirche
 immer wieder ihre Bekräftigung... ihre ihrem ganzen Be-
 stand gegenüber eine letzte Krisis bedeutende Begründung
 empfangen muss.“⁴² Reformatsiooni ole ougi „diese
 Gehorsamsklärung, die Anerkennung dieses Gesetzes
 oberhalb der Kirche.“⁴³ Tõge lõpüks ka modern-protes-
tantliku teoloogia on vastolus tõelise evangeelse siim-
kohaga. Siin on samuti kui selgi unustatud, et „Ver-
 mittlung der Offenbarung an die Folgezeit muss sich

40. D. p. 348. — 41. D. p. 348. — 42. D. p. 349. —

43. D. p. 349. — 43. D. p. 353 (Conf. Nels. Prot.)

andras valdlikum, als die Überlieferung und Fortpflanzung irgendeiner anderen geschichtlichen Wirklichkeit" ⁴⁴ (sünnakse, et „Gott nur durch Gott zu erkennen ist!“) Tõelise protestantliku vaade ei tunne itaühtegi vaheldajana kirjalikku absoluutset autoritüti, sest „die Kirche, die die Kirche mit der Offenbarung verbindet, ist keine gerade, sondern eine gebrochene Linie, gebrochen eben durch den Umweg über die Bibel.“ ⁴⁵ Katolikus seda ei tunne: kirik on ju in itaühtegi kandja v. jatka-ja - ergo: „sie kennt keine relative Autorität, nur die absolute, die ihre eigene ist.“ ⁴⁶ Ja põhimõtteliselt sama määral ka modern-protestantliku teoloogia kohta: ka tema on „den kritischen Charakter jenes Dichtens zwischen Gott und Mensch... verwindet, sie hat immer wieder den verbotenen Sprung in die Unmittelbarkeit versucht.“ ⁴⁷

Kõige ulatunud põljal asub Barth viimase protestantliku kiripõlviku põhjendavale süngi (võttes ütleks: eriti süü!) võitluse aluseks reformatooriline tõde: „*autoritatem sufficientem ex semetipsis non est hominibus haberi.*“ ⁴⁸ Väide, et Pyhä kirja inimsoo

44. D. p. 350. — 45. D. p. 351. — 46. D. p. 352. —

47. D. p. 352/353. — 48. D. p. 353 (Conf. Helv. Post.)

on Jumala Sõna, „kann es offenbar nur einen einzigen
Grund geben, der entweder sich selbst setzend für sich
selbst spricht oder gar nicht besteht und der entweder
 schon erkannt und anerkannt ist oder für den, der
 nach ihm fragt, gar nicht vorhanden ist.“⁴⁹ Kahtle-
 vat küsimust siin kirikis ei või; küsida saab ryurus
 nous ning sõnakuluis - s. o. kirikus, „die Bibel
 beglaubigt“⁵⁰ ning mitline moodustavad selleks ristiusu-
 se läbi kutsutud inimesed. Kysitellakse siin mitme-
 suguste teiste põlvkondade järel, siis, tõelise positi-
 ivi muustatult kysitellakse ka hoopis teiste arjade
 järel. Orthodoxismis rõhutati igasugusid teisi
inimlike tunnetamise vahendusel saavutatud „põ-
 hiomadusi“ (affektioonis) kui tõelisi kirja jumaliku
 autoriteeti. See on hädaohtrik ning võlts (ja refo-
 maatorid ei näinud üel rõhutamast selle yhe kui
 ainsa tõestusvõimaluse tähtsusest!) kuna see tähendab
 tõelise olekora avatiku ignoreerimist, sest vast „aus
 der Erkenntnis ihrer göttlichen Autorität“ on võimalik
 näidata „auf die Göttlichkeit ihres an den Herzen und
 Gewissen sich erweisenden Inhalts.“⁵¹ Tõelise aruavõima-

49. D. p. 353/354. — 50. D. p. 354. — 51. D. p. 355.

55. D. p. 357. — 56. D. p. 357.

lus ou ikuu ou, et sumal iisnust vrendumusse viib.
 „Nicht dass wir uns überzeugen, sondern dass Gott
 uns überzeugt.“⁵². Millalgi ei toki sibi unustada! Pro-
 testantlik kirjautavtubi põhjendus võib rajanda vaid
 kogemusel, „die nur aus der Offenbarung und sonst nir-
 gends her sich selber hergeleitete weiss.“⁵³. Lupaiaast jõnal
 ka Barth otse klassilisest selgusist särarale vrendumusse:
„Darauf wird die Bibel als Gottes Wort erkannt, dass
sie Gottes Wort ist.“⁵⁴. Teisid võimelused silleis paarad
 jääma arastametuks. Inimliku kogemuse abiga hau-
 gitud tõi kaovad kui rajad ning õige tunnetamise
 saavutamiseks jääb yms te, mille seabjad eut pole
 inimend - olya, et nad võimise läbi on autentus sel-
 lel teel käimiseks! - jääb viimsena arastametuks „testi-
monium internum vku arcanum spiritus sancti“⁵⁵.
 kui „ein Akt göttlicher Selbsterkenntnis, an dem ein Akt
 menschlicher Selbsterkenntnis Anteil bekommt, ein Akt
 menschlicher Selbsterkenntnis, der Anteil nimmt an einem
 Akt göttlicher Selbsterkenntnis“⁵⁶. tsjalon mõtlemissa peab
 kadama, et „Gott selbst ist es... der dem Menschen, seiner
 natürlichen Blindheit und Taubheit seinem natürlichen Her-

52. D. p. 355. — 53. D. p. 356. — 54. D. p. 356. —

55. D. p. 357. — 56. D. p. 357. —

deutum zum Trotz erträgt für sich selbst, ihm für sich
selbst in Anspruch nimmt."⁵⁷ Sellepärast jääb mõistlik
 kule yha paluda psalmisti laskujal: „Tee lahti muu
 silmad, et ma näen sinu imasju su käsuõpetusest“ (Ps.
 119₁₈).

Kaheli vääratusele juhib Baithi sellise kiriprintsi-
 bi tunnustamisel tähelepanu. Esiters võib loogiline mõt-
 lemine aidata seisukoha edukalt areendada tardunud
verbaalinspiratsiooniopetusens ning selle analoogilisus
ilmutuseotringus ajaloost uueas teoloogias. Mõlemas
 võitakse saabuda vundele, et „Gott in der Bibel gilt
es gehorsam zu werden.“⁵⁸ Viga on põhimõttelise laadi
 ning tulemus lähtekohale vastupidine, kuna muutatakse,
 et „göttliche Dinge muss man selbst vernennen oder
man vernimmt sie gar nicht,“⁵⁹ et „Offenbarkeit ist nicht
Offenbarung“⁶⁰ ja et „zu der Selbsterkenntnis der göttlichen
Wahrheit gehören zwei: Das Was und Der dem es denke
sich selbst einleuchtend sein soll.“⁶¹ „Der dem“ silitse sei-
 sukoha juures kaob ning Pyha kiri saab salapäraseks
 pühakuseks. Teisens võib täiesti samal tül saada
pietlismi ning elamusteoloogiam, kus „dem Geist in uns

57. D.p. 357/358. — 58. D.p. 358. — 59. D.p. 359.

60. D.p. 359. — 61. D.p. 359. — D.p. 361. —

gilt es gehorsam zu werden. "62. Siin poudab kriterium
 oistainises inimlikust jumeliku. "Könnte das, was ich Gott
 nenne, nicht auch ein Dämon sein, der mich zum Narren
 hält? Oder eine Feuerbaesische Fata Morgana?" "63.
 siinkohal Bartle. Iana vija korvub - "Offenbarkeit ist
 nicht Offenbarung" "64. ou mustatud, samuti teadvus, et, "was
 in mir ist, ist an sich so wenig Gottes Wort wie ein hei-
 liges Buch an sich, "65. ent pindut teises raigudes; "zur
 Selbsterleuchtung der göttlichen Wahrheit gehören zwei...: es ge-
 hört dazu nicht nur der dem etwas, sondern auch das
 was durch sich selbst geillt werden soll. "66. Meinkugi ei
 ita Bartle kummagi mõnendi demasolu, ent ei ole lu-
 batar lakuta väime Pyhas kirjas väimust mine sus,
 sest, Der heilige Geist aber ist weder ein heiliges historisches,
 noch ein heiliges psychologisches Datum, sondern Gott
selbst, seine Sache führend beim Menschen, handelnd in
 einem einzigen gleichzeitigen Akt durch die Offenbarung an
 den Propheten und Aposteln und durch ihre Zeugnis an
 uns. "67. Yesus sellasis erimevuse konkratsus ystäluses
 olevikustas ilmutus. "Gott redet dort und Gott hört hier,
 und darum und insofern redet die Bibel Gottes Wort und

62. D. p. 358. - 63. D. p. 360. - 64. D. p. 360. -

65. D. p. 360. - 66. D. p. 360. - 67. D. p. 361. -

hören wir, hört die wahre Kirche allen Worten Gottes Wort
in der Bibel." ^{68.} Ülduse laudame selgitavana jaanid, et
"Nicht die Kirche vergewaltigt uns die Offenbarung, das
tut Gott selbst, das tut er", indem er im Menschenwort
der Bibel sein Wort redet, dem Menschen von heute diesem
Menschenwort von einst sein Wort hören lässt." ^{69.} Aga kõige
selle võtab Barthel kokku inspiratsiooni mõistmine: "Das
ist die Inspiration." ^{70.}

Eelpooltõde on aga kõin, mis põhimõtteliselt
"üttes die Bibel vor allem zu sagen war." ^{71.} Keite,
primaarseltel küsimustel, järgub terve hulk teisid,
mõeldud omalt loomult sekundaarsid, ent mõeldud õige
vastamine täiesti oleub sellevõte endlast ning sel-
gusist. Alles seal laager põhimõttelise "Entweder-Oder"
lubab siin, vastavalt tulemusite nal, asuda lahenduse-
otsimisele. Nägime ju, et ilmutusvahenduse tõelus mitte
fundaal sõna on samuti kui ilmutus ise. Seejärest ma-
sab niisid asetada küsimusi konkreetseid: "wie das ge-
schehen kann und soll, dass die Schrift als Wort Got-
tes zu uns redet? .. wie tut sie das?" ^{72.} Nägime samuti,
et selle syude ^{73.} sisimaks põhimõtteks oli Pyha Väime

68. D. p. 361. — 69. D. p. 363. — 70. D. p. 363. —

71. D. p. 363. — 72. D. p. 363. — 73. Laksakultue mõiste

olgu see „die ganze Summe von weiteren Worten, mit denen die neunzehnte Jahrhundert die Kirchengeschichte jener alten Texte übersetzt und gebildet haben“⁷⁹. või olgu see yldumavõtte tõlge, et ~~see~~ „keine reflexiv stehe ich auch dem römischen Wort der Stunde gegenüber, dem Ausschnitt des geschichtlichen Augenblicks überhaupt.“⁸⁰ Kõike seda kuulles ma paratamatult kirja lugedes kaasa helides. „Niemand liest sie direkt, wir alle lesen sie durch irgendein und sicher durch mehr als ein Medium, ob wir wollen oder nicht“⁸¹. Nõnda tuleb alati silmas pidades Pyhä kirja õnne kolmeksüksust (mõlme omamõõne on igale teisele ajaloosile ylivõtte!), märgi, kui nad koos teevad nõuavad teemastemist Jumala Sõnast. Selline võimõne täheldatakse järele!

1) kõige selle teemõõne on meil tegemist invasõnaga - „von den Textworten der Bibel bis zu den Worten, die aus der Notwendigkeit des „kairos“ beim Lesen oder Hören in mir selbst mitreden.“⁸² Invasõnast püüakse teemõõnastamine „ist offenbar das erste, das in jenem ~~Wort~~ liegt: die Schrift ist das Wort Gottes.“⁸³ „Ja alle järele, das Zeugnis der Propheten und Apostel kommt als Autorität zu

79. D. p. 365. — 80. D. p. 366. — 81. D. p. 366. —

82. D. p. 366. — 83. D. p. 367. —

uns, äusserlich gebietend... in Gestalt von Worten, die gehört und geglaubt sein wollen, "84 (kasjems rõhk langid viimase!).

2) Tähevad inisoonade tunnustamine, "dass ich mich in Bezug auf mein Verhältnis zu Gott und seiner Offenbarung nicht allein befinde - sondern in der Gemeinschaft der menschlichen Geschichte." 85. Konkretisiert tähevad see kõigi nende distantide purunenist, misleis lugijat müütu isolatsioonid kirjas kõnelvast "suust", mille inimele saab otseselt kellegi süleses: "Grade im Allerheiligsten soll ich keineswegs mein eigener Herr sein - sondern jedermanns Knecht. Glauben und gehorchen soll ich nicht nur Jesus Christus, sondern... auch dem Wort seiner Zeugen." 86. Aga saanuti ka kõrvale teiste tunnistajate omi kuni kaasaiani: "Also an meinem Ort, als Glied einer Kirche, soll ich hören und annehmen," 87. kasjems sõnakuldar tuleb "in Form der Autorität der menschlichen Geschichte... als eine έρεος νόμου." 88.

3) ei tule aga rõõta terwet ajalugu sellise autoritendi nõudega, vaid tuleb teada, et nõuda ositub inimese ette vaid teatud osa - olgu see näit. kaanovine. "Sei tuspruudi die Schrift ist das Wort Gottes, bedeutet eine Selektion der Ge-

84. D. p. 367. - 85. D. p. 367. - 86. D. p. 367/368. -

87. D. p. 368. - 88. D. p. 368. -

samtsamme der uns anredenden christlichen Stimmen überhaupt; nur verhältnismäßig wenige kommen in diesem Zusammenhang ernstlich in Betracht." 89. Tga ka "Wort der Stunde" juab, mi rame kui ou ka poli, allema piiritelule. Ist "die Gemeinschaft, als deren Glied ich mich erkenne, wenn ich dem Ausspruch der Schrift recht gebe, ist nicht etwa die Gesamtheit der Menschen überhaupt, sondern die Gemeinschaft der Menschen, die glauben und gehorchen." 90. Selline ylivõus nõuab ka luust es respecti, oma kaadlaste ning kordlaste taivõist. "Diese Gemeinschaft erinnert mich mit ihren Worten an meine Lehrause als Mensch." 91. Idge ou, millist autoritati mõeldakse. "Es ist die Autorität der Kirche, die mir darin begegnet, dass die Schrift zu mir kommt mit dem Ausspruch, Gottes Wort zu sein." 92. Sellis mõttes illustreerib Barth oma sõnavõtte ka tugastõimikua külsa ning peijavõeldud lausega "Ego vero evangelio non crederem, nisi me catholicae ecclesiae commoverent auctoritas." 93. — Mi oleme saanud imutustõrkedena võimaluse kei kiriku korrutse autoritadi juunde. See ou "eine Lehrause, in der mir in einer ganz bestimmten Form die menschliche Gemeinschaft entgegentritt,"

89. D. p. 368. — 90. D. p. 369. — 91. D. p. 369. —

92. D. p. 369. — 93. D. p. 369. — 96. D. p. 370. —

97. D. p. 370. — 98. D. p. 371. — 99. D. p. 371. —

nielä aus der Unmittelbarkeit in die Mittelbarkeit verweist, von mir Gehorsam verlangt." 94. Kiriken konkreetse autoritadi tunnustamine on lahutamatu seotud Pyhä kirja kui Jumala Sõna tunnustamisega. „Erkenne ich in der Schrift das Wort Gottes, so bedeutet das, dass ich die konkrete Autorität der Kirche anerkenne." 95. Silline kiriken konkreetse autoritad avaldab järgmisesi yksik momentides:

1) kõrgpalt esineb meile Jumala Sõnaks tunnustatud kiri kiriken poolt fikseeritud matuses ja kujul - kaanonina. Fuba ulpool nägime, et kaanon mõiste iseenest pole absoluutne, pole piiritletud, vaid on sellisena kiriken poolt antud „bis auf bessere Bedekung." 96. Kanooni fikseerimine ise on „eine Erkenntnisakt der Kirche, und zwar ein Akt des Glaubens und Gehorsams" 97. ning yksine ei jää yle muud kui „beruht zu sein, dass alle von ihm abweichende Meinungen eben Privatmeinungen sind," 98. et yksnes kirikult antud kaanon autoritad: tuleb austada ning teada, et „Mit Autorität kommt das Wort Gottes zu uns im Umfang des Kanons, und zwar dicens Kanon." 99.

2) Oleviseernekonas tähtsaks kysimuseks, kas kiriken konkreetse autoritad peaks ilmnema, ou n. u. kiriklik

94. D. p. 369. — 95. D. p. 370. — 96. D. p. 370. —

97. D. p. 370. — 98. D. p. 371. — 99. D. p. 371. —

3). Nägime varemalt, et fumala sõna kui Pyha kiri ei esine meile mitte palja sõnadekompleksina, vaid et selle mõistumisel sp. teadmaõppimisel kaasatakse ka teaduse osa inimuskonna ajalooast, sest et „nicht als raum- und zeitlose Monaden hören wir das Wort Gottes in der Schrift,“^{103.} vaid kui kiriku liikmed. Sellepärast mausab kiriku võrkutue autoritüt ka siin: kirikuõpetlaste näol. De facto evangelium kiriku sarnaselt katoliiklikule on viitanud korduvalt sellastele õpetlas-autoritudile. Tga teoloog peab ja endastatavast tunnustamist Luther'i õpetasua - isegi Calvin'i õpetlas-autoritudi kurdab Baeth liigselt rippuma olevat Luther'ist! Põhimõtteliselt ei ole yski kaju kiriku minevikust massen „religiösem isikuna,“ ningi sellise kehastumena - vaid autoritudid on nad supärast, et neis, die eine allgemeine christliche Kirche in bestimmter Lage das Wort Gottes in der Schrift in einer Weise gehört hat, die für uns als eine Stimme unter anderen auf keinen Fall überhörbar, sondern bis auf bessere Belehrung massgebend ist.^{104.} Sellepärast on mäistatav, et Luther protestantlikus kirikus sellisena tunnustatav on leidnud ja ebasi leitua peab ja et ka Calvin ainult Luther'i õpetasua ei massa. Tga su ei massa ka mitte yhuues reformatioite suhtes.

Tõsiselt tuleb arvestada ka keskajse katoliikliku kiriku
 autooritüübiga - „Offenbar nur insoweit, als sie für uns
 durch die Autorität der Reformatoren korrigiert sind.“^{105.}
Thomas Aquinas, Bonaventura, Canterbury tselus ja Au-
gustään (ja arusaadavalt ka mitu ynisi mud!) peavad ralt-
 lemate sellisena tähtsuse leidma - ning Bartle lisau-
 dab selitusena: „es stünde besser um die evangelische Dog-
 matik, wenn man sie mehr gehört hätte, statt die Refor-
mation in der bekannten tumultuarischen Weise als den
Stufang aller Weisheit zu behandeln.“^{106.} Muidugi on kiriku
 õpetlasegi autoritüt relatiivne. Aga sellegipärast ei saa
 ija „eindrucksvolle Persönlichkeiten, von zufällig sehr beach-
 tende Exponent einer Epoche, von zufällig sehr einflussrei-
 cher Theologischer Schulehaupt“^{107.} alla Doctor ecclesiae! ka
 siia juab kirik oma otsuse andma: „Sie müßte wissen
 und urtheilen sagen, von wem sie sich, wenn sie die Schrift
 hört - irgend jemand fühlt sie dabei drinner! - filium
lassen will.“^{108.} Bartle loeb selle evangelise kiriku
 oluliseks peuduseks, et ta siia oma otsust ei ole
 annud, olgugi et ta de facto mitme- ja mitmeusu-
 guseid autoritüte (Schlichtmacher!) kasatab.

105. D. p. 375. - 106. D. p. 375/376. - 107. D. p. 376. -

108. D. p. 376. -

4) kiriku konkreetne autoriteet peab ilmuma ka non
tuunistuses. Pole ju niimane münd kui „eine öffentliche
 Formalisierung der der christlichen Kirche zu bestimmter
 Zeit in bestimmter Weise gegebenen Einsicht in die in der
 Schrift bezugte Offenbarung.“^{109.} Ja kuna Humala Tõna
 Pyhäst kirjes vaid kiriku liikumena kuulda võib - siis
 ei saa ju usutunnistusest kiitagi mõelda! Kirikut
 ei saa lakutada tema nimivõrre, supäras ei tohi olla
 lähilepanemata „gegenüber den Dokumenten, in denen diese
 Vergangenheit ihren durch das Logos des Geistes begründe-
 ten Glauben und Gehorsam feierlich ausgesprochen hat.“^{110.}

Mind toonud peab respektuositama - kui ei taheta mit-
 te kalduda emale - härissem, seeti, milline võib iga
 katsu kirjutada oma arusaamist Pyhäst kirjest emal
 märitud naruist, julisest (nagu seda Barth'i arvates
 on tehtud n. v. „piblistismis“). „Es kann nicht erlaubt
 sein - an der Hand der Bibel ... jaxax Selbstherrlichkeit zu prä-
 men ... als ob die Kirche erst heute da wäre aber gar erst
 durch uns selbst zu begründen wäre.“^{111.} Ent see respektu-
 mine pole mitte yxonus „historisches Notwendigen“¹¹²
 vaid just „die Bereitschaft, sich durch das Dogma in seinem

109. D. p. 376. - 110. D. p. 377. - 111. D. p. 377. -

112. D. p. 378. - 117. D. p. 381. -

eigennem Denken den Weg weisen, regeln und ordnen zu lassen... sich wirklich binden zu lassen." ^{ii3.} Selle juunis tuleb hilmas pihada, et selline avalik usutunnistus kirikult ei võt suuremat autoritati kui üksikud kirikuõpetajad sp. kirikuisad. Kirikult ei tohi olla selgusitust sellis, kas mõni teemas kujundub erivool proklamatsioonid ningst yu-öö avastatud "noor-lutukust" - ning saab sellele usutunnistuse kommentaarid - või peab su olema ymberpöörkult - kus "noor Luther" on usutunnistuse arusaamise selles "erilises staadiumis" - millest selpool juttu oli. ^{ii4.} Ka pole õige, kui usutunnistuse autoritati dogmaatilise normina tunnustades piiridatav reformatoorsitige. Ka need, mis kaugult kui nad "siiski voreformatoorside sind, d. h. gemeinsame Voraussetzungen der reformatorischen und der durch die Reformation korrigierten Kirche betreffen." ^{ii5.} Kirik peab traditsia, et teema saab yles dogma, et teema määrab ystieku arusaamise suuna, et igayks teemas, et "in dieser Kirche handelt es... um diese bestimmte Sache." ^{ii6.} Ent usutunnistuse respektiivne kirikult on enne kõike "ein gegenwärtiger Glaubensart," ^{ii7.} ning selle fundamentist heidab Barth etu oleviku kirikule. "Keine Glaubensart aber ist

ii3. D. p. 378. - ii4. v. p. 63! - ii5. D. p. 379/380.

ii6. D. p. 380. - ii7. D. p. 381. -

das, was die Kirche heute tatsächlich tut, das russische
 Hin- und Herbewegen zwischen Konservatismus, Modernis-
 mus und einem Independentismus, dem alles erlaubt und
 nichts geboten ist." ¹¹⁸ Tõga ka usutunnistus kui autori-
 tet on rlatõrme ning maksab „bis auf bessere Belich-
 rung der Kirche.“ Sellepärast dogmaatilist on täiesti ju-
 maldav nne usutunnistuse formulatsioon - kusjuures
 see peab toimuma kiriku kui terveks usmaksina. ¹¹⁹

4) Lõpuks kiriku konverutue autoritõt on ka see „ri-
 line seadus“ - millele juba eelpool vihtjatud. Mõlles peab
 see ilunacma? Katoliiklas on siin Baithi; arvates taba-
 nud seisukohta hästi õpetus kiriklõne õpet~~us~~^{us}õpeti
 larast & autoritõtist. (Viija vaid selles, et see on koondat-
 tud hierarchiasse!). kõneide seluistõ autoritõtõde kõval
 peab „eine Autorität auch in jeder sinnstõlbarer Inge-
 wart selbst geben, verborgen im Geheimnis ihres Annen
 und immer geschichtlichen Aspektes, nicht verborgen der com-
 munito sanctorum, so dass das Verkennen des Wortes Gottes
 in der Schrift wirklich auch im letzten Augenblick eine Sache
 der Willkür, sondern der Ordnung ist.“ ¹²⁰ See on „Wort der
 Stunde“ - kus kiriku onca valvuri ising jubiamiti kokant

118. D. p. 381. - 119. cf. Baith, Th. K., p. 76 ff. - 120. D. p. 382/383.

121. D. p. 383. - 122. D. p. 383. - 123. D. p. 383. -

ytles- rõppumatelt oma yksiklikumete meelest ja ka
ajavaimust - oma sõna, selle sõna, milline temal ytel-
da on amütsokault. „Was die Kirche in Störung ihres
 Amtes, ihres prophetischen Amtes hören und sagen möchte,
 das ist das Wort der Stunde.“¹²¹ Selles sisab kirik yusi,
 ent oma ylisannete täitvise häirpunnis, kahtmata konf-
 likti - ise vaid uskades ring sõnakuldes. „Dann würde
 sie wieder Autorität, und zwar auch wieder aktuelle Au-
 torität haben.“¹²²

Kõik kirjeldatud ysisautoritubid summa summa-
rum moodustavad yhe tervise - kiriku konkreetse
autoritubi. Ent älda ei tähista katholicismist kiriku
 autoritubi mõists, sest konkreetse autoritubi kvalite-
 kes võivad olla ymies vahedarus, relativsus ring for-
 maalsus. Vahedematu, s.t. otsene, absoluutne ring sim-
 line autoritub jääb alati kirjale eisisli. Neid autori-
 tubid ei hävita tervest. „Es ist eine tuncultuarische,
 illegitime und sinnlose Verwendung des evangelischen Schrift-
 prinzijs, wenn man es zur Besittigung der Autorität
 der Kirche miest verwenden zu dürfen.“¹²³ Otsi vestupi-
 di: sellis elustub kiriku konkreetse autoritubi probleem!
„Tunden vir die Schrift haben und anerkennen als das

Wort Gottes, werden die Begriffe Kanon und normativer Text, Väter und Dogma und Lehramt unerschütterlich." ¹²⁴
 Kuna need ymniautoriteetid on ent relatiivsed, kaudsid ja formaalsed, siis ei saa, ei tohigi eitada nende ymberehitamisvõimalusi: need saavad koos oma alguse Pyhas kirjas - ning selle piires on ulatada mõistatav ja võimalik. Nad on vehendavad, kaudsid - „Wie könnten auch sagen: zeitlich, geschichtlich, d. h. sie ist so Autorität, wie es eben auf Erden Autorität gibt auch auf anderen Gebieten." ¹²⁵ Nad on relatiivsed - representatiivsed vaid jumaliku autoriteeti suhtes. Konkreetses kiriku autoriteet „ist Autorität in Beziehung, als Hinweis auf ihm." ¹²⁶ Ja formaalsed - kuna nad ei asenda ilmutustunnustustega, vaid ymus määravad selle: „Die Form, die Gestalt, die Art und Weise, der Kanal durch den es (d. h. Offenbarung) zu uns kommt." ¹²⁷ Nõnda kiriku autoriteet enis mässust Pyhas kirjast, käib selle alla - ~~ent~~ ning on sellisemas - piiratud. Pyha kiri on a ja ning o! Seda mõistis reformatsioon ning kysitlus kiriku autoriteeti järel Pyha kirja alusel - ja sai sellepärast reformatsiooniks ja Lutheri reformatsiooniks!

124. D. p. 384. — 125. D. p. 384. — 126. D. p. 384. —

127. D. p. 385. — 128. D. p. 386.

kiriku konkreetse autoritadi põhis, ta algus, lähtekohast
 nõuab ta modalitati: „solange die Kirche nicht von
 ihrem eigenen Ursprung her sich selbst angreift, ist
 sie den Einwänden gegen ihre Autorität noch lange ge-
 wachsen.“¹²⁸ Ta see li ole protestantliku kiriku nõrke
 külgi - vaid ruuterpöördult: tugevamaid! Tõga rõhuta-
 si: „es müssten solche Wandlungen von innen, aus
 der Sache, aus der Schrift, als dem Worte Gottes, aus dem
 Glauben und Gehorsam der Kirche selbst heraus erfol-
 gen.“¹²⁹ Mitte, et kirik oma autoritadi piiristuse aja-
 väinude vastarumaks, oleviku maailmapildile sobi-
 vamuks. Sellepärast reformatioonis tuleb kiriku seest,
härmitõnu kõvalakaldest aga väljast. Niisama välti-
 matud kui viimasel - niisama vajalike on isemene.
 Elukokkuvõtetult: Pyha kiri kui Jumala sõna tu-
 leb inimise juurde piiristatuna kiriku konkreetset
 autoritadist, millele avaldas kaanonid, normatiivse
 teeni, kirikuõpetlasi, dogma ja kiriku ^{vara} ~~õpetuse~~ ^{us} ~~õpetuse~~ ^{õpetuse}
 mõistis konkreetset. Ent nende autoritadid, autuma
 ning lõpetatuna Pyhas kirjas, on kaardid, relvad,
 väline - seepärast ning need seepärast moduleeritavad
 absoluutne, otsuse ja sidulise autoritadi - Pyha kirja - alusel.

Kõik ülalöeldud käsitlus ilmustusvalenduse objektivseid võimalusi. Täius kysida veel sellisama subjektiivse võimaluse järel - ehk teisi sõnu, nende eelduste ja olukordade järel, millestega muie vastu lähenne kiriku kourutse autoritadi vajul aitavale Pyhale kirjale. Pole ju kiriku mitte gymnis communio sava torum - vaid - ning listi siinkohal - ka communio sanctorum - mis me mõistkime siinagi nylladest põljevad.

Lähtepunkti võtab Barth autoritadi mõiste. Mis on autoritad? Kirikas mõny mitlus ta avaldus, seda nägime. Ent mis on ta ole? Sellele vastab Barth: „Autoritad ist nicht kausalitad, auch nicht höchste, mächtigste, göttliche kausalitad.“¹³⁰ Sellele järgneb paratameult, et

„Der Zwang ist nicht der Zwang einer Naturmacht, sondern der Zwang eines Göttlichen Befehls und Segens.“¹³¹

Ergo: „autoritad gibt es nur in der Sphäre der Freiheit, nur da, wo es ein Gewissen gibt, das sich durch sie beugen und trösten lassen kann.“¹³² Nõnda saavad

mõisted autoritad ja vabadus korrelatiivsed, ayas ei pääse marssuseli teisita! „Autoritad fordert also das Korrelat des Gewissens, die Sphäre der Freiheit, in der alles,

fin die Freiheit und Verantwortlichkeit des Einzelnen, gegen die Tyrannei der römischen Pfaffenkirche. "136. Tõrnu protestantlik mõtteviis on, "die Autorität der Kirche und die Freiheit des Gewissens gleichwertig, gleichwichtig, gleich bedeutend, als Momente der einen Wirklichkeit zu sehen." "137. —

Hmutusvabenduse subjektiivselt võimalusi vaatleme aru- ja kogemuse kaudu: kirjandus läheme meie, inimesed, Pyha kirja juurde? Täna ju, et protestantlik-afortlik tunnistuse vastuvõtja on kirik - communio sacerdotum, mille vastuvõetlikkus ilmneb "in sõltumatu ja vastutavate Tõden der Einzelnen, die zur Kirche berufen sind, die die Kirche bilden." "138. Me kuulame ap. loeme siin püüdnud tunnistada. See oma korda tähendab, et me Pyha kirja mõtet püüame järle mõelda, et püüame enistele me kujutlusvõime ^{aluste} piirid püüme selgitada, mis seal veldud, et püüame mõista, mis seal meile üldise, hoolimata sellest, et meie kujutlusvõime piiratus ning me arusaamise tühisus tingimata põljustavad seltsite mõtte leidumise me endi vastutusel. Et me sellele järlemõtlemissel "gibt es auch keine Unterwerfung, keine Unterwerfung unter die Autorität der mir Gesagten, die wirklich meine Unterwerfung wäre." "139. Kui aga

136. D. p. 392. — 137. D. p. 393. — 138. D. p. 393. — 139. D. p. 394.

sellone järelemõtlemine tõeliselt olemas on, toimub-
 ta kaasamõtlemiseks, "Man kann... den Gedanken eines an-
 deren... nur insofern folgen, als man sich sieci mit seinem
eigenen Gedanken... selber etwas... denken kann." ^{140.} Alles
 nõnda ise kaasa mõeldes võin ütelda oma nõusoleku,
 oma valmisolekut kaasamõtlemiseks - niisilgi üldes ka
 Pyha kirja tunnustamine. "Ich kann auch die Schrift
 nur so wirklich anerkennen, dass ich mitkomme, indem
 ich das zu mir Gesagte... belege, indem ich jenen Akt
 der Verknüpfung mit meinem eigenen Gedanken vollziehe." ^{141.}
 Ka see toimub "von mir aus und muss von mir aus
 geschehen, auf meine Verantwortung," ¹⁴² yha häärikus,
 õeldut teisti mõelda. Ent milte ka mõelda - vaid, nagu
 kaasamõtlemingi juures - teisti seletada. Ent ka need
 on sõna tulnud vaid minu ligikaudse: tunnustada aga
 võin seda, mis mu omaanduseks on saanud. See saabub
 alles sellal, kui nii järele - kui ka kaasamõtlemine on
 saanud isemõtlemiseks, ^{143.} milles mulle õeldud sõna minu
 sõnaks saab, sest lõpuks ometi "darum handelt es sich
 bei dem Ausspruche des Bibel als des Wortes Gottes." ^{144.} "Und

140. D. p. 394. - 141. D. p. 394. - 142. D. p. 394/395. - 143. Värske
 "Selberdenken" on oma oma pärasan tõlme väga raskest tõlgitav. Ehk
 siiski kokkasa "isemõtlemine." - 144. D. p. 395. -

nal mulle üldsed mõtted pavad minu mõtteks saama, et ka mina ise nõnda mõtlesin, nõnda ütlesin. Aga ka siin ei tohi unustada - vastustust, milline inimene õlul lasub. Terve inimene saab ryyd selle malle äelda selitusena. „Fohi deute es, mine... Existenz ist jetzt die Deutung des zu mir Gesagten“ ¹⁴⁵ ring „In diese Tat des Geirneus begriffen kin ide in die Kirelu.“ ¹⁴⁶ Seda vüürit ei tohi unustada!

Kõik mainitud asjaolud on eut ulduks igale teiste sõnade sp. mõtte tunnustamiseks - mis ei sisaldu mitte irakondist. „Um Nachdenken, Mitdenken, Selbstdenken geht es mutatis mutandis in allen Exegese,“ ¹⁴⁷ nõudma seda kas Hõnu või Joethe! Kõll tuleb silmas pöelda, et Pyha kiri kui jumala sõna looandab nele vtilisi nõudeid - mitlised Baithi; arvates osutavad järgmistes:

1) Esimese erinõudma tuleb märkida seda, et Pyha kiri ei soovi mitte yeri järele -, kaasa- või isemõtlemit, vaid ulda, et temast mõeldakse sp. räägitakse kui täht. „Die Schrift ist als das Zeugnis von der Offenbarung, neben dem wir kein anderes haben, die Wahrheit“ ¹⁴⁸. Lõpuarast nioe Pyha kirja imne algelisele pole muid, kui

145. D. p. 395. — 146. D. p. 395. — 147. D. p. 396. —

148. D. p. 396. —

tema sõnab Zwespitamine. Iuba erilist rõõmet ei toli lasta
 niilalgi silmist - olguigi et see tõde tuleb antiikse religii-
 osutitustunni kujul: just sellis kujul tahab ta liirva
 tunnustest! Sepärapast ka „keine tufmeresaukeit fin
 sie als fin die Wahrheit, die nicht tufmeresaukeit fin diese
 ihre konnute Gestalt wäre.“¹⁴⁹ Ei saa tunnustada Pyha
 kirjas tõde mõeldes tema konnute kuju ajaloolisest
 mitmekesisusest - just seda tuleb järel-, kaasa- ja is-
 mõelda. „Das Zeugnis, die Wahrheit ist das konnute ge-
 schichtliche Verhalten, in dem diese ihre Gestalt wirklich ist“¹⁵⁰
 ning sepärapast pole yldse mõeldav Pyha kirja niitüto-
 loogiline ekskurs. Viimane võib olla ryemus matryjalitvo-
 guja, ent kui Pyha kirja erinõuet silmas pidades ja
 tunnustatakse, siis „gibt es keine historische-philologische
neben der theologischen Exegese, sondern dann gibt es eben
 hier... nur die Phologische Exegese... als die allein mög-
 liche.“¹⁵¹ Ei kuulda ega tunnustada seda Pyha kirja eri-
 nõuet, siis loetame tava ka „mit der notwendig relativen
 tufmeresaukeit“¹⁵² niitlisse tulemusena eksyutões syumi-
 nad „rabies theologorum!“ - rikkalikade matryjalitvõkade
 kas. Et selliseid vale eelduseid toimuvast eksyutõest lehti

149. D. p. 396. - 150. D. p. 397. - 151. D. p. 397.

152. D. p. 397. - 153. D. p. 398. - 154. D. p. 399.

saada ning sellele etasoovitavast tulemusi vältida - see tuleb
 tunnustada marxismi näid teoloogilist eksigeeni - kui õigeid
 uudeid põhjendusi. Sest tõeliselt ei võigi olla teist eksigeeni
 kui ainult teoloogiline. Eksimusi tuleb sellist, et eksigeeni
 kas muutab, et ilmatus näid selles ajalisel tingitud
 vormis rakkudab - või muutab, et selles ajalisel tingitud
 vormis ilmutuse teemistusega tege on.

2) Teisena tuleb silmas pida, et Pyha kiri kui tõde
 kõneleb inimest, räägib temaga ja temale. Ent ka Gueth
 kõneleb inimest!? Vake ilmub selles, et „Nachdenken,
 Mitdenken, Selbstdenken ou Schriftgedanken kaune nicht
gedenken vom Standort eines Zuschauers und Beobachters
aus.“¹⁵³ Jumala Sõna kuulda „heißt nicht in metaphy-
sische Fernen schreiben, sondern endlich, endlich zu sich
selbst kommen, sich selber sehen lernen, sich selber offen-
bar werden, wie man ist: zu Gott gehörig und darum
so fragwürdig, bequädeligt und darum gerichtet.“¹⁵⁴ Sellist
 tunnistab kiri, sest kõneleb ta ka ja inimelt meist.

3) Pyha kirja „bisouderer ausspruch“ on viimaks aga
 ka see, et ta - (s. o. ausspruch) „auch immer nur im be-
souderen stattfindet.“¹⁵⁵ Mitu et ta oleks autud - vaid
 et ta iga yhesse ristimise juures toimub. „Ich bin
 153. D. p. 398. - 154. D. p. 398. - 155. D. p. 399.

beantvõtetud mid in Frage gestellt, begründet und gerichtet." ^{156.}

Sellepärast on „Das Hören der Schrift als des Wortes Gottes
 .. ein Konzentrisimum, die Gewissenstat des Einzelnen, in der
 er sich... für die ihm ausgehende Wahrheit entscheidet." ^{157.}

Kui võib kõnelda mitte püümatilisist loogisist, vaid
 püümatilisist inimisist, kellele jumal on võtnud nõu
 ou toimunud. Sellepärast on ka tõeline kirik *ekklesia*
evocatio.

Sine algavad konkratsse sotsiaaltõmunistuse vabaduse küsi-
 musid. Ent mis on vabadus? Baile definits: „Eine Frei-
 heit ist eine Möglichkeit selbstständigen verantwortlichen Tat." ^{158.}

King avaldab sellise vabaduse, nagu kiriku konkratsse au-
 tooritetai, mitmus ystikmomendis.

1) Iga yksik loob enesile püüli arustikust oma püüdi.
 Ja kuna püüdi on „eine Sammlung von Dokumenten konk-
 ritea geschichtliche Situationen" ^{159.} siis tema lugemine uldab
 lugijalt samade konkratsse ajalooliste olukordade mõist-
 mist. Ma pean püüdi rälisegi mõistmise otstarbele situkas
 pitama grammatika reeglid, maan kõiki rakendusi kasuta-
 des arastama sõnade sisemise koostöla, arastama selle,
 mida, kuidas ja miks autor midagi on öelund. Need maan:
 silgust taotelles tuleb võnelda, tuleb ystikulla, mida

156. D.p. 399. - 157. D.p. 400. - 158. D.p. 400. - 159. D.p. 401. -

tised samaaegselt kirjandusest samast ajast on arvanud. Aga
 samuti tuleb pilt luua neist ajaloolisest olukorrast, mil-
 liseist autor kõneleb - ja nii me ei pääse piislikus-
 tiku ajaloolise tagapõlva teadmisest kaugeltki mitte!
 Ajalooline vaatlusakt, millest tähtsuseks õigustatud
 on kõike vahendite kasutamise ning rakendamise, mis
 määratud tähtsust selles, et yvoin lugija edukalt võin-
 testi jääle mõelda. „Der historische Beobachtungsakt
 ist schlechthin notwendig.“¹⁶⁰ Aga: „Die rechte Appa-
 rat ist noch keine Gewässer und die armselige Apparat
 ist noch keine Hederweis richtige Beobachtung.“¹⁶¹ Sillist
 oma kujundatud pildist - nii pumbulõu või tähtsuse
 kui ta ka ei ole - tuleb eest teada, et ta on oma ku-
 jundatud. „Ich habe dieses Bild geschaffen. Statt „so steht
 es da“ oder „so war es“ müsste ich billigerweise sagen, so
 habe ich es nun, mit meinen Augen gesehen, mit mei-
 nen Farben gemalt.“¹⁶² Sillisel oma kujundatud pildil
 ei ole autoritõet - see jääb teostatile. Ent ta on vahend,
 te selle mõistmisel. Seepärast ka reformaatoid viita-
 sid grammatilise sõltuse tähtsusele. kaanon ja teksti
 autoritõet: tunnustamine ei ole selles taastamine. Koguini
 ymbepöördult: „Vielmehr sind diese Forschungen grade auf

Grund jeuer Autorität gefordert werden müssen, weil es eben
Anerkennung nicht gibt ohne Kenntniss, Kenntniss aber nicht
ohne Beobachtung. "163.

2). Ei saa salata, et igasugus piiblikas teemistust
oma mõtteisise võimalusele vastavalt mõistab. " keiser
reproduziert einfach "was dastekt." "164. Ist juba piibli-
ainustust oma pilti kujundades "begleitet wir es mit
meinem eigenen, durchaus von uns hergebrachten Denken.
Über den beobachteten erhebt sich wie ein doppelter Regen-
bogen ein zweites gedachtes... miltgedachtes Bild." 165. Bartle
lätub sisukohast, et iga inimene - mitte karilane, seda
rollem! - võib teat kompleksid tükspõlvist, millest ei
kuta absoluutselt objektive pildi loomist ajast. "Ingen-
der Denkordnung hat jeder, auch der einfachste, auch der
scheinbar völlig der Beobachtung hergegebene gelehrte Bi-
belleer." 166. Ei ole supärast yhelgi õigest arjatuks rü-
keldamisest, et ta lubab kirja "vabalt" rääkida: "Das
ist einfach nicht wahr." 167. Ei saa sellega küidelda piibli-
tism, ei reformatorit ega oleivutoloogija mustesta-
mentand - ega tahagi sellega küidelda dialüüand. "Wir
alle tragen nun einmal irgendeine solche Brille," 168 su-
pärest "Bei niemandem ist es wahr, dass es das Evangelium

163. D. p. 403. - 164. D. p. 403. - 165. D. p. 403. - 166. D. p. 403. -

167. D. p. 404. - 168. D. p. 404. -

nielt mit Philosophie vermengt. "169. Ent ei ole põljust
 siva paratamatut filosoofiat nähtä. Tihane siva, siis
 võinad tegelikud jäuldesed sellest saatuslikus kirjuna-
 ta. Sellepärast tuleb lihtsalt kõrgel laste toimuda vana
 rava - ent "Man soll ^{den Ergebnisse} ~~des~~ ^{des} ~~des~~ nicht eine Objektivität
 hirmusse, die keine so wenig eigen sein kann, wie denen
 des grundlegenden Beobachtungsaktes. "170. Siinult sel tul
 on võimalik vabadest vabadusena tunnustada ning
 isiklike mõtlemisvõimalusi Pyka kirja mitmisile rakun-
 bada. Ei ole põljust supärast asjatult väidä filosoof-
 fitõu viisidunõitade yle, nende mõjude ju. yle, kuuu
 kindel on, et "Man kann mit denselben philosophischen
 Voraussetzungen ein gutes und ein schlechtes Hörer sein.
 "171. karbetavaks saab sellane filosoofia teoloogii-
 le ymus siis, kui ei suudeta siva hirmata lihtsa
 relatiivse mõtlemiseldusena vaid kirjutakse selles näge-
 ma lihtsalt absoluutset vaba mõtlemist. Sillist see
 tuleb, et teoloogia saab jumalataks. Supärast kark-
 kirkä siva vastunäalus omad õpellesid ja dogmad, die
 jedem neuen Geschlecht den Weg zeigen... auf dem es nun
 weiterzugehen gilt. "172. Ning selles olukorras saab vabadus
 kirikule sama paratamatõus elanistõugimõus kui vabaduskir-

---

169. D.p. 405. - 170. D.p. 405. - 171. D.p. 406. - 172. D.p. 406.

3) Kolmandama ajastuna konkratsus sydantun-
 nistuse vabaduses ilmub see, et me piiblikku tun-
 nistust enestele teatud ajas ning kohal kõnelda lase-
 me - vastaralt me isemõtlejiksile. Siin syunib, ana-
 loogiliselt kiriku elava õpetusamet: mõistele - taibe
 „von einer, in der Freiheit des Evangeliums schließlich not-
 wendig sich manifestierenden Prophetie des christlichen Gewis-
 sens.“¹⁷³ See on olukord, kus peaaegu unustub, et kirjaja
 ise pole autor: „Es kommt beim Verstehen der Bibel darauf
 an, wo ich stehen vermag, dass ich nicht der Autor bin,“¹⁷⁴
 kus me võime lasta Pyha kirja kõnelda eneste ust ja
 ise kõnelda tema nimel. Aga „auch das gehört zu den re-
 lativen Bedingungen des Hörens.“¹⁷⁵ Absolutne vabadus, mil-
 les toimub too Pyha kirja kritilise näme - on euf hoopis
 midagi muud kui mainitud ülalõidame sultamine publi-
 autorisse. Ning ei tohi unustada, et just siin ja ainult
 siin kolitame inimeste vabaduse viimise võimalusega! Py-
 has kirjas öeldat tuleb jäme mõelda, kaasa mõelda, ise
 mõelda - et seda kõige tõesti kuulda, et olla seal öeldu
 põljas trotsuda. „Ich habe das Zeugnis so gehört, dass ich
 es aufnehmen und weitergeben muss. Es ist meine Handlung,
 es geschieht in Freiheit, ich richte keine Autorität damit

auf, als die Autorität dessen, was ich gehört und vielleicht
ganz korrekt gehört habe." 176. Kõrda ette kuulmatusest

relatiivitatusest vabades Pyka Kirja mõistatusel - järelvõt-
lemisest isemõttelemisele - on aga olema kindel: „Die Tat
des Gewissens des Einzelnen [ist]... nur in der Kirche möglich
und legitim... dass ich nur im Bewusstsein dieser Autorität
von meiner Freiheit Gebrauch machen kann." 177.

Nii kui kiriku konkreetne autoriteet algas ja lõppas
Pyka Kirja enese absoluutsena - nii ka käsitletud vaba-
das on kaardne, relatiivne ning formaalne. „Kui mõeldava-
ri, absolute, inhaltliche Freiheit kann nur die Schrift als
die Worte Gottes selbst geschehen." 178. ka sydamevõime

tuse vabadusest on mõtet kõhelda riipalju, kui-
võit ta legitiimne on kirikus - mõllat sel puhul me
mõistame kus vabade inimeste glesidust. Värautori-
tet ja värvabadus murevad ykus „Denn die wahre
Autorität..." ja „denn die wahre Freiheit, die Freiheit
des Glaubens und Gehorsams." 179. Viimast võib leida

ent ykus seal, kus väim on - sest „von Gottes
kommen alle Freiheiten." 180. Väi teisil sõnu: „Dort ist
auch ihre Grenze." 181. Ja supärest matame just siin

176. D. p. 408. - 177. D. p. 408/409. - 178. D. p. 409. -

179. D. p. 409/410. - 180. D. p. 410. - 181. D. p. 410. -

kui inimloomuse jõuetuse, tähtsusetuse ning põru-
 suse kulminatsioonid; otsime loolest üle kindla tead-
 mise aimest - et kõik meie teadmine, teadmine ja
 nägemine on relatiivne, et meie autoriteetid on rela-
 tiivsed, meie vabedused on aheldatud - ~~see~~ need on meie
 oma. Piibel jääb me ette kindluseks, kiusati me kirjutl-
 tud avaruste, jääb salutatud me väinule kui fumala
 sõna - et taas ise meile avardada fumala väinuruga-
 vuste kandjana Pyhas kirjas. Enam kui kuseajal muu-
 jal maasab siin Jeesuse kristuse sõna „το ἄνωμα ὄθου
 ἔδεικνυται“ - aga ta puhub sinult kaku teema tahab.
 Ja meie teha jääb kõik see, millistest kui võimelistest
 ulpool jutten on olnud. —

Järgneva tähelepanu juhtitud
 kahle probleemide, millestid tekkivad õpetus õigest
 kirjast meie teadmine. Esimes korras nähtamatult üle
 näme väinule kirjutante: ajastusse ning koo-
 kölestatud poliitilise järelt ning teema suuna ja teema
 kirjandus kirja teadmine raamatuvõimelate suhtes nii
 teaduslikus töös kui ka praktikas. Esimes mees po-
 litilis seisustis selgusid jäudant võis jutten olla
 teadmine lõhe yltamist. Kõrime, kes Barthel mees
arjast on sõltus piteen? Katkeemata teab just
 i. v. kaftan, D. p. 62.

nende kysimuste lahendamise kohta Barthi õiglast
 tõrjumist - ning vähesel määral ei loobu sügav
 analüüs erapeetilisest või veel vähesel määral
 pööratud vastusest. Kõik ei too Barthi neis kysimustes
 laenuid mitte, III.

tui aga ka mõni yltõlkemõeldus või ka sügava
 teoloogilise Anti-logomena.

Lõpetanult ylevalt Karl Barthi õpetuslikust sei-
 sukohast Pyha Kirja probleemid me tuleme tagasi
 varem püütud küsimustele ning otsustame, kas on
 Barthi annud neile rahuldava vastuse või mitte. Oluju
 olukorraga tõi õigusega tähelepanu juhtitud
 kahle probleemide, milleid rahuldav õpetus Pyhast
 kirjast mas lahendada. Esiteks kerkis nähtavalt yle-
 nõue evangelise kiripööratsi ajakohase ning koos-
 kõlastatud põlvkondade järel ning teine suur ja tihed
 küsimus kirja tegelike rahundusvõimaluste suhtes nii
 teaduslikus töös kui ka praktilises elus. 'Yksnes neis põ-
 hitilis sidusohis selgusele jõudnult võis juttu olla
 tekinnud lõhe yletenidest. Kysime, kas Barthi need
 asjaolusid on silmas pödanud? Kattlemata tuleb just
I. v. Raftau, D. p. 62.

nende küsimuste lahendamises otsida Bacht'i; õiglast
 hinnangut - ning viimase suhtes ei tohiks sugugi
 avaldada erapooletust või veel vähem anusaamatust
 püsivate vastuseis. Kyll ei too Bacht neis küsimusis
isemast mitagi uut, kyll otsime ajata tulla mõt-
teis aga ka mingi ylikonsevatiori või ka superra-
dikaalse teoloogilise viivola tunnuseid. Lahendus saa-
 tub yksnes reformatooriliste² vaadete puhtakujulise-
mas elustamis ning neis mõistugais koosekventsiis,
 milliseid viimastest olevise mõtlemisviisi kokasut tu-
 leb tõmmata. Reformatoorilised seisukohad elustuvad ka
 kui ainsad tõenäosused ning nõuatsend mainitud
 küsimuses yhes! Väi milline evangeelse kiripidatüsi-
 bi põlijundes oleks julgeme, kaaluvam ja järgikand-
 lam, kui see, et Pyha Väim sulle ise põlijundes! Ning
 milline „aga“ pöördelisema tähendusega ristiusu aja-
 loos, kui see, millise Bacht asetab naukumate ja
 purunemate taunimise paljude mõtlemisviiside, voo-
 tube ja koolite eriseisukohast moodustatud sõidukõlb-
 mate käestrajõe kytustajaks?! Kui me mõtleme
 see võimda Bacht'i ja Luther'i seisukohati käsiteldes
probleemis ulavannuga avastada viisusi ja põhistisi

2. Reform. oisutata. suhtes cf. Stephan, p. 23!

lakkumiseks - siis asutub me ettevõtte loitselt ssa-
 laga nuskandmiseks. Ei kugi muu kui katoliiklike usu-
 filosoof jesuiit Puzgvara on iseloomustanud dialleetilist
 teoloogiat tõrse protestantliku teologia taassyu-
niga ning öelnud „wenn Luther irgendeiner Gruppe
 im heutigen Protestantismus gehört, dann ist er
 Luther ist ihr geistlicher Vater.“³ Tä lõepoolist, kui
 pisutki võrrelda Pyke kirja õpetuslikus käsitlus Lut-
 heri ja Baithi vaateid - Lutheri suhtes eriti ajaloo-
 Schenpp'i kaasabil⁴ - siis oleme sunnitud koonstatu-
 ma sisuliselt täieliku samastumist. Erinevusi - kui
 neid ilmsel - juhtus pisikesjus ning on igati mõisti-
 tavad kui erinevast ajaloolisest asendist tingitud või
 isikupärasest intellektuaalsust värsuruvusust. Võres lisau-
 tada öeldule, et Baith teatud mõtus siirgijaomelise
 on reformatsiooniliste põhiomadete rakendamisel. Tark-
 us näid mõelda neile osadele te õpetamis Pyklast Kir-
 jast, kus ta käsitlus ilmutusvahenduse võimalusi, kook-
 utsid võimalusi. Millised tegelikud probleemid siin ara-
 nevad käsitluse arüentatsiooni taotlevale teoloogiale

3. Puzgvara, yhes artiklis „Stimmen d. Zeit“ - Tõstunatud Hästjema
 põhjal - v. Hästjema, p. 130. -

4. Igati uskujulone tema skizz - „Luthers Stellung im heutigen
 Schrift.“ 1929. München.

ja tüssit evanguliset teoloogiat hindarale ning kam-
 tarale kirikule, on selge igale. Õeldut tal ei saa ja
 ei taligi võtta teooriana, millele kokku ehk vaid
 andteooria ühes esildamisega või seminaris diskuteriimi-
 sus - vaid kui teooriat, millele sünnitajaks on olnud
ole ise oma usuliste vajadustega, kui „(aj)asjalikuse“
 mõtlemist, millele kasutus valitudel - ning millele
 mõtlemisviis ju Barth'i iseloomustavamaid jooni! Mil-
 lise teadise või kogemise uuustamine ent üks Barth'i
 näarmõistuse praeguseni. - Nii aga ka iga vastuvää-
 riline Barth'ile on esijaamus kõrvalekalle (kaugeltki
 mitte väsimine!) reformatoorselt sirgjoonist - ja olevi-
 ku mitmesuguseist mõjutustest heigestunud pseudoprote-
 stantism ei ole mitte väga kokkukõitlik olnud Barth'i
otsustamistõnuvõrre sisuaktade arvustamisel, kusjuur-
 us tavaliselt on harastatud kas idealistlikkude, ortho-
 doksistlikkude või mõne muu liberalistlikku avasysteemi-
 lult ulistava erivõrre kõrvapillide kiirimumvõrre vä-
 rvide mängu. Lupäest tuleb anda täieline õigus
Heitjemale, kes soovib alati Barth'i arvustamisel il-
mas pöörata arvustajat, selle raated ja eriarvamus,

5. cf. selle kohta Kaupp, n. p. 13, 17 p. 77! etc.

it taibata viiga, millisele kogu arvustus, sageli sõnariikas ja kirglik, tugines.⁶ Olgu see idealistlik formula mõiste või apriorisena kantatav samalaadiline usumõiste⁷ või ajalukku projitseeritud ilmutuse mõiste - kõik sellised on väärad Barth'ile ning süüvärsast iga katse nende abil Barth'i mõtteid raagida võib kujuneda kyll sõnadekyllasuse tõrviinguns - peab ent jääma igal juhul viigatun. Illustratsioon oleks korda peeri näitega. Paljusõulduud, ent samas ka paljude lootusi petnud dialektilise teoloogia kriitiku Theodor Siegfried⁸ oma kogult arvustustevatavas Barth'i dogmaatiliste põlvimõtte arvustis on tüüpiline näite sellist, kuidas sellise arvustamisviisiga võib jõuda nummalisimale tulemusile. Sellaseks, et Barth'i dogmaatilise arutelu aluseid kõigatada ning nõnda enesle jagalust hankida arvustamisega ja Barth'i sisukohade yurkulykumiseks, rajab Siegfried terve oma kriitika ysisuile koosvõlart enam kui vägivõlalt rebitud ysisemõttele ja fraasile.⁹ Samade värvikate lausute kallale arvutame aga

---

6. v. Heitjema, p. iii j. — 7. — Isiklikult loian, et just selle vca teavad vranditult võta olevikudogmaatrund - misidugi; mi-vaijundeis ja ka järjevõldestalt - Haring, Kapfen, Lemme, Lindemann, Stitzsch-Stephan, Subug, Stange, Wendt. Muuivan oleis see sulitus eriti kourvõlde põlvimõiste! — 8. Theodor Siegfried: „Das Wort und die

oma mõistega, küsimata, kas needki õiged või paremad.
 Mõistagi, et nõuda sõnadega mängides (selle juures kolati
 päris vaimukalt!) võis jääda konstatatsioonile, et Barth'i
 juures „Schrift“ viid zum magischen Symbol,¹⁰ ning et
 Barth oma kiriku põlijundavat maagilise idalisuile,
 müllisel meelitusi ei peedu ka oma romantika!¹¹ Laual
 tingimustel hargneb Liegfrid'il ka Barth'i eeskujuliste
 põleimõtte kriitika, olgugi siin enama asjalikkusega.
 Kujutava olgu viitatus ka Liegfrid'i yllatavalt julgelt
 kokkuvõtlikumale Barth'i referatsioonile.¹² Tegelikult ei või
 üldgi unustada, et Barth'i pärim referatsioon on ta
 sõnade õhtue edasivõimne: iga kokkuvõtlikkus osutub,
 ka kui objektiivselt kätse kui talus, tagatisevabaks tõenäo-
 sure suhtes. Ning kui yldse Barth on tuuritud ettekirited,
 siis just siin, tõlke oma provokatsioonalt jutustava tooni
peest taiderõõms käsitlusel. — Oluliselt sama kiirangu
 võib anda ka teisele kriitikale — sõbralikult noomivale ja
 akadeemilist noorust idaleentilise „happetärgu“ ust hoivatavale
Existenz, [1930, proklamatsioon kui „erste englische und gründliche kritische
zu dial. Theologie.“ Sie! — 9. cf. Wiser, p. 119, An. 2. —
 10. Liegfrid, p. 108. — 11. cf. Liegfrid, p. 108 jj. —
 12. cf. sus suhtes näit. p. 98 — kiriku autoistud põlijunduse
 etasivõimne !! —

Bernhard Dörries'le,¹³ kelle vastavõetud saamuti on asetatud mooda protestantismi kritiseerivatele arusaamistele ning tõekspidele. Kõik ei ole Dörries üldiselt nõnda ülesõetud ja oma isikliku mätee austaja kui seda on Siegfried, kust siiski tuleb temagi vastavõetud võtta äärmise ettevaatlikkusega. Et Barth Pyke kirja ilmutusühendus valut ei tee ei selle yuzimite osade ega ka VT-di ja UT-di vahel,¹⁴ on Dörries'le arusaamatu sp. lühematu. Tõenäoliselt kysimus kõrvalseisjal, kumb on suurem ratsionalismi - kas uuele allumise - või selle oivali mäteekehens yustekujundamises?! kõige selle juures karta, et Barth Pyke kirja isoteemult ilmutuse ainukaandjaks kolonaahe vna on teinud¹⁶ - näitab selgesti arustaja suure moodsaist protestantismuse vaateid ilmutuse ja ajaloo vahel. Seda vna aga kõigile loeks võrdlusi ning suure abstraktsiid kujutelmee fususest kristusest taudub kui mitte just ylkohitusena, siis searisti lapsimena.¹⁷ - Yldiselt võib julgusti kõrvide kritiseerite kolite mäteeke nende ylijooout mäestelises erinevus - olgu kritiseerimisele kaoli või voolu vändaja

13. Bernhard Dörries: „Du ferne und du nahe Gott“, cf. p. 61! -

14. Bernhard Dörries: „Die heiligerge“. cf. p. 37 ff. - 15. cf. m.t. p. 38! -

16. cf. m.t. p. 42. - 17. cf. m.t. p. 47: Dörries awal kardat inngi, kritiseerimise vna kaoli fususe fusumalat on teinud!! -

talus. Idealism, historitsim ja psühholoogia¹⁸ kaunavad on
 olitrad väärtigi elu kujunemalt selles poleemikas, mitline
 on põlijastunud Karl Baithi: julge tagasihine reformat-
 sioonile. Illused vastuväited ei lüka eut midagi, yaber!
 Baithi: ei ole võimalik surmus arvutada - ega ka sur-
 mus, näkita - seks on Baithi: toou liiga tabav, ta mõt-
 ted liiga teravad, ta hootid liiga valusid: tema teemais-
 tas ilmutasest liiga täoline¹⁹. Rõõurõõne paub su iga
 võituse teoloogilise muleparandusjuttunega tutvuma kugi-
 ja ning hirmuangel masses otsustada - ja või ei. Palugi
 kui kombinatsioon - praegusis olekorras päris kindlasti!
 ei ole võimalik taotulla ega ole nende jäule tarvidastei.

Pyha kirja õpetusliku käsitluse reformatsiooni kase-
 mül! Teisi sõnu: Pyha kirja saab teoloogias arusaas
 tunnetusallikaks, kriitirõõnikes, normis. Pyha kirja
 autoritüt on päästetud. Me võime mee julgusiga orita-
 ta suvad loatusid igaasugu „-ismilt“ yhele kindlale ja
 rauxkamätele: Femala ilmutust kaudvale kouruõõle
antunde kirjet. Iga rõõkungi: Pyha kirja ilmutus-
 väätus saab iga ristirõõnuse elu ja oleunde keskuse.
Kui norm. kui autoritüt. - Baithi annab vastuse kindla

18. cf. näit. Wobbermün, p. 37ii ja Jogarteni, p. 19, mäerus!

19. Heitjema nimetus, Baithi als Leuge der Offenbarung!"

ning vaimumäe neile küsimusele, millistega oleme ja olema-
 tooloogia lõigisid Pyhä Kirja õpetuslikule käsitlele. Kas-
 tus on ajavõrk, lahkuvad võre moodunud ajal rabelt
 tektud väärarvame, rüü selguse - omati vältimatult ka
 riide töövõlje (nagu ehk n. v. uskliku ringis põnev-
 sga oodati!) tjalugu jäägu ajalooks, ratsjionalism
 ratsjionalismis - aga yle nende valitsev fomal töö-
 sels fomalakt. Niite, et sellena tunnuustest leians võrk
 su, millel min arvame olevat jumaliku kvaliteeti; nit-
 te, et sellena abajumalustatus me isemilise fantaasia
 kujutelmadekompleksi; vaid et tunnuustest leians su,
 mille fomal mille annud teijubites ning millel aga
 ka vaid tema on äärmisimelise näitama ja nägema siba
 päästvat võimevõuet, mille ajalise sümbolina kumagi
 aja täis saavist muustavana kerkis maailma mahaj-
 äitunud murgas tava poolt - rist.

Conserva et sanctifica nos, Deus, in virtute tua:
 sermo tuus nitas est. *Thuen. de I. 44. 185.*

*Logosofia, Kant. Die Schrifttheorie in der evangelischen
 Logosofie einst und jetzt. 1914. 44.*

*Logosofia, Kant. Disposition der theolog. Schrifttheorie.
 1855. (Homboldt über die Schrifttheorie) 1855, 5-5)*

Doegener, Nicolaus. Theologische Tradition und Historie
Münch. 1927.

Kirjama, Th. d. Karl Barth's, "ethische" Theologie. Wa-
geningen, 1926.

Harnack, Edolf. Kirjandus. Thy. 1914.

Harnack, Edolf. Lehrbuch der Dogmengeschichte. Thy. 1910.

Barth, Karl. Dogmatik I Prolegomena: Die Lehre vom
Wort Gottes. München, 1927.

Barth, Karl. Römerkrief. München, ¹⁹²⁵ 1925.

Barth, Karl. Das Wort Gottes und die Kirche. München,
1925. ^{Thy.} ¹⁹²⁰ 1920.

Barth, Karl. Die Theologie und die Kirche. München, 1928.

Burenhardt, Paul. Was sagt uns die Theologie Karl Barths
Kopf, und seiner Freunde? Basel, 1927.

Sörries, Berthold. Die ferne und die nahe Gott. Ein Aus-
sagen, einandersetzung mit der Theologie Karl Barths. Gottha, 1927.

Sörries, Berthold. Im Scheidewege. Ein Wort zu Karl Barths
Lehre. Dogmatik. Gottha, 1928.

Berhardt, Foh. Drei Theologici etc. I. 1885.

Firgenson, Karl. Der Schriftbeweis in der evangelischen
Dogmatik erst und jetzt. 1914. 1914.

Firgenson, Karl. Inspiration der heiligen Schrift. Breslau,
1925. (Sonderdruck aus „Pastoralblätter“ LXVII, 3-5.)

Gogarten, Friedrich. Theologische Tradition und theologische Arbeit. Lpz. 1927.

Käitjema, Th. d. Karl Barths „kritische“ Theologie. Wagningen, 1926.

Harnack, Adolf. Dogmengeschichte. Tbg. 5/1914.

Harnack, Adolf. Lehrbuch der Dogmengeschichte III. Tbg. 4/1910.

Holtzmann, Lehrbuch der neutestamentlichen Theologie. Tbg. 2/1911.

Fülicher, Adolf. Einführung in das Neue Testament. Tbg. 5-6/1906.

Kaftan, Julius. Dogmatik. Tbg. 7-P/1920.

Kattenbusch, Ferdinand. Die deutsche evangelische Theologie seit Schleiermacher. Jüessen, 5/1926.

Koepf, Wilhelm. Die gegenwärtige Geistesslage und die dialektische Theologie. Tbg. 1930.

Lecum, Ludwig. Christliche Hauptlehren. Berlin-Lichterfelde, 1919.

Lutherdt, Ch. Ernst. Kompendium der Dogmatik. 42. 1914.

Lüdemann, H. Christliche Dogmatik. Tbg. 1913.

Nösgen, Hans. Die lutherische Lehre von der Inspiration. Jüttenloh, 1909.

Real-Encyclopädie: Art. „Bibel“ v. Kähler. II p. 686 ff.

Real-Encyclopädie: Art. „Inspiration“, v. Cremer. p. 183 ff.

- R. G. G.² tit. „Bibel“ v. Meyer. I. 1930.
- R. G. G.² tit. „Inspiration“ v. Vollmer. III. v. v. 291 ff.
- Pötschel, Otto. Dogmengeschichte des Protestantismus I 2. 1908.
- Scherupp, Paul. Luthers Stellung zur Heiligen Schrift. München, 1929.
- Siegfried, Theodor. Das Wort und die Existenz. Eine Auseinandersetzung mit der dialektischen Theologie. I Die Theologie des Wortes bei Karl Barth. Jütha, 1930.
- Stange, Carl. Dogmatik I Gütersloh, 1927.
- Stephan, Horst. Die evangelische Theologie: IV Die systematische Theologie. Halle, 1928.
- Stephan: Nitzsche, Lehrbuch der evangelischen Dogmatik, bearbeitet von —. Tbg. 3/1912.
- Thurneysen, Eduard. Das Wort Gottes und die Kirche. München, 1927.
- Vollrath, Wilhelm. Das Problem des Wortes. Gütersloh, 1925.
- Wernli, Paul. Der evangelische Glaube nach den Hauptschriften der Reformatoren. I Luther. Tbg. 1918.
- Wendt, Heinrich. System der christlichen Lehre. Göttingen, 2/1920.
- Wiesner, Werner. Das Offenbarungsproblem in der

Dialektischen Theologie. Münster, 1930.

Wobbermin, Georg. Schleiermacher und Ritschl in ihrer
Bedeutung für die heutige theologische Lage und Auf-
gabe. Tbg. 1927 (S. 9. V. 125).

Auhinnatöö
392156

1